

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Fakulta pedagogická
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

**Školička v mateřském centru – varianta
péče o předškolní děti**

Autor: Lucie Loukotová
Studijní program: K NPE Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Vedoucí práce: Mgr. Eliška Kasinová
Datum odevzdání: 30. 3. 2012

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě- v úpravě vzniklé vypištěním vyznačených částí archivovaných Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. Zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

30. března 2012

Poděkování :

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Elišce Kasinové za pomoc při vedení práce:
Školička v mateřském centru – varianta péče o předškolní děti, a za její cenné rady.

Abstrakt

Cílem práce bylo vytvořit ucelený pohled na konkrétní školičku.

Teoretická část popisuje možnosti předškolní péče. Mapuje možnosti péče o předškolní děti. Popisuje také legislativní rámec školičky jakožto možné alternativy mateřské školy. Práce se soustřeďuje se i na přiblížení vývojové psychologie předškolního dítěte.

Praktická část poskytuje pohled zúčastněných na konkrétní školičku neboť respondenty byli rodiče využívající právě Knoflíkovou školičku pro své děti.

Klíčová slova: školička, mateřská centra, péče o předškolní dítě, předškolní péče,
Kulturní a mateřské centrum Knoflík

Abstract

The aim of the work is to make a general view of a particular preschool.

In the theoretical part, the possibilities of preschool care are given. The options of preschool children are mapped and moreover, the legislative bounds of preschool are stated as the possible alternative of kindergarden. The work also deals with describing psychology of a preschool child.

The practical part provides the perspective of participants since the respondents were parents making use of „Button Preschool“ for their children.

Key words: preschool, maternity centres, care for a preschool child, preschool care, Cultural and maternity centres Knoflik

Obsah

Abstrakt.....	4
Abstract.....	5
Úvod.....	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 Péče o dítě.....	11
1.1 Rodina.....	11
1.2 Chůva.....	11
1.3 Jesle.....	12
1.4 Mateřská škola.....	12
1.5 Mateřská a rodinná centra.....	12
1.6 Soukromé školky.....	13
1.7 Firemní školky.....	13
2 Legislativa v oblasti předškolní péče.....	14
2.1 Mateřské školy.....	14
2.2 Školičky mateřských a rodinných center.....	15
3 Vývoj dítěte.....	18
3.1 Batole.....	18
3.2 Předškolák.....	20
3.2.1 Motorický vývoj předškolního dítěte.....	20
3.2.2 Vývoj řeči.....	21
3.2.3 Komunikace v předškolním věku.....	23
3.2.4 Socializace.....	24
3.2.5 Mateřská škola.....	27
3.2.6 Návyky a dovednosti.....	32
PRAKTICKÁ ČÁST.....	36
4 Cíl výzkumu.....	37
5 Charakteristika výzkumné metody.....	38
6 Charakteristika výzkumného vzorku.....	39
7 Vyhodnocení a interpretace dat.....	41
8 Shrnutí.....	56
9 Závěr.....	57
10 Seznam literatury a pramenů.....	58

PŘÍLOHOVÁ ČÁST.....	59
11 Seznam příloh.....	60

Úvod

Důvod, proč jsem se rozhodla pro studium sociální pedagogiky, byl prostý. Chtěla jsem navázat na vyšší odbornou školu, obor sociální práce, kterou jsem v té době právě dokončovala. Zároveň jsem nechtěla znovu studovat to samé – jen na univerzitě. Byla jsem přesvědčena, že sociální pedagogika je pro mě to pravé ořechové. Během prvního ročníku jsem hledala uplatnění na pracovním trhu. Moc se mi to. Byla jsem ráda, že „mám alespoň tu školu“. V hodině angličtiny, právě v rámci sociální pedagogiky, jsme měli hovořit o svém zaměstnání. Zaujalo mě vyprávění jedné spolužačky. Říkala, že pracuje v mateřském centru v Praze. Potkaly jsme se pak ještě na nádraží a daly se do řeči. Postěžovala jsem si, že sice „mám školu“, ale nemám práci a ona mi dala kontakt na svou vedoucí se slovy: „...možná bude někoho shánět.“ A vyšlo to.

Od roku 2010 jsem lektorkou školičky v Kulturním a mateřském centru Knoflík. Práce lektorky ve školičce je podobná pozici paní učitelky ve školce, rozdíl se tu však najdou. Ten největší rozdíl spatřuji v náročnosti na lektorku. Nejen, že je mým úkolem vést, motivovat a rozvíjet děti, ale současně je také třeba o ně pečovat poněkud více než v mateřské škole. Je třeba je přebalovat, dokrmovat, oblékat a převlékat, v případě potřeby, a upoutat pozornost dvouletého dítěte je také mnohem těžší než upoutat pozornost pětiletého dítěte. Nemluvě o tom, že každé dítě dokáže být soustředěné jinak dlouhou dobu. Děti se v různé dny potkávají s různými kamarády, skupina je složena z dětí v různém věku, které, oproti mateřské škole, si především hrají. Naopak za kladnou stránku lze považovat menší počet dětí oproti mateřské škole, které daný den tvoří třídu.

Jelikož je to mé první povolání a dosud nejsem ani matkou, neměla jsem žádnou větší zkušenost práce s kolektivem a ani práce s dětmi. Pociťovala jsem potřebu více se dostat do „dané problematiky“. Když nám, studentům 2. ročníku VŠ, bylo řečeno, že už musíme být rozhodnutí, na jaké téma bude naše bakalářská práce, obrátila jsem se na svou vedoucí v zaměstnání Mgr. Elišku Kasinovou s prosbou, že chci psát o svém zaměstnání a věcech, které se ho týkají a potřebuji poradit i pomoc. Paní magistra mě v mém rozhodnutí podpořila a přijala i mou žádost ohledně vedení celé bakalářské práce. Společně jsme pak vymyslely téma práce: Miniškolička v mateřském centru jako jedna z variant-forem předškolní péče. Během psaní bakalářské práce jsem se rozhodla používat pojem školička místo miniškolička. Při vymýšlení tématu jsme tím chtěly zdůraznit, že tato forma předškolní péče začíná do kolektivu i děti mladší tří let.

Pojem „školička“ je běžně mateřskými centry používán. Zároveň každá školička je jiná. Není nikde stanoveno, jaké činnosti v ní děti mají dělat, nikde není stanovený režim dne pro všechny školičky. Pojem „školička“ není v našem právu zakotven. Pro rodiče je však zřejmé, že je to něco jako školka. V této bakalářské práci je popisována pouze konkrétní tj. Knoflíková školička. Je ale zřejmé, že tato forma předškolní péče je variantou pro rodiče i děti. Řeší sladění rodinného a pracovního života rodičů, umožňuje jim např. částečné pracovní úvazky a individuálnější péči o mladšího sourozence a dětem poskytuje kontakt s kolektivem.

Hlavním cílem práce bylo zmapovat školičku jako jednu z variant péče o předškolní děti.

Dílčím cílem teoretické části bylo zmapování výhod a nevýhod jednotlivých druhů péče o předškolní děti. Dalším dílčím cílem bylo zmapování legislativního rámce mateřských a rodinných center v oblasti hlídání dětí. Fakticky může jít o tu samou formu péče, rozdíl je především v podmínkách, jaké musí splňovat a řídit se jimi mateřská škola a jakými školička. Posledním dílčím cílem teoretické části bylo bližší seznámení se s vývojovou psychologií dětí kolem tří let. Pro dokreslení je práce proložena texty, které popisují konkrétní situace v Knoflíkové školičce.

Praktická část měla za dílčí cíl získání zpětné vazby na konkrétní poskytovanou službu – Knoflíkovou školičku. Hledání důvodů, proč rodiče volí a využívají Knoflíkovou školičku jako možnost předškolní výchovy, co dává školička jejich dětem a jak moc využívají další služby, které toto kulturní a mateřské centrum nabízí. K tomuto cíli byla použita technika dotazníku a k doplnění byli rodiče osloveni prostřednictvím emailu.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Péče o dítě

Narodí-li se dítě, je to zpravidla radostná událost. První rok je dítě zcela závislé na pečující osobě. Je žádoucí, mají-li k sobě obě tyto bytosti kladný emocionální vztah. Tato pečující osoba uspokojuje podle Maslowa základní potřeby dítěte, tedy fyziologické potřeby a potřebu bezpečí. Kolem třetího roku se začnou výrazněji projevovat potřeby rozvojové, tedy touha po společnosti a kamarádech, touha po uznání – po pochvale a nakonec potřeba seberealizace, kdy dítě samo z dostupných zdrojů začne cíleně tvořit. Každé dítě má své vlastní tempo, kterým se dostává ke stále vyšším potřebám.

Na druhé straně rodiče mají také své potřeby, které touží uspokojovat. Ať jsou u rodičů důvodem peníze na uspokojení základních potřeb či potřeby rozvojové, je přirozené, že ještě před nástupem do škol, začne o dítě pečovat další osoba. V následujícím textu popisují výhody a nevýhody, pečuje-li o dítě někdo jiný než jeho rodič.

1.1 Rodina

O dítě pečuje příbuzná či velmi blízká osoba (př. sousedka).

Výhoda: Dítě se s pečující osobou seznámilo již dříve přirozenou cestou – při návštěvách. Dítě zůstává ve svém přirozeném prostředí.

Nevýhoda: Dítě přichází o větší sociální kontakt s jinými dětmi, které nezná a o zkušenost s cizí autoritou.

1.2 Chůva

Někdy se jí říká „hlídačka“. Je to osoba, kterou si rodiče vyberou po osobním pohovoru, případně na doporučení někoho, kdo má s chůvou dobrou zkušenost.

Praha 4 nabízí rodinám nejen na území tohoto obvodu chůvy na hlídání dětí. Chůvu, kterou městská část proškolí, si mohou rodiče objednat prostřednictvím rezervačního systému na internetu. Městská část získala na tento projekt dotaci z evropských fondů.

Výhoda: Chůva věnuje pozornost jednomu svěřenému dítěti, případně sourozencům.

Nevýhoda: Chůva nemusí mít žádnou profesionální zkušenost s dětmi. Může se stát, že se dostane do situace, kdy si s dítětem neví rady. Dítě, které je doma - ve svém přirozeném prostředí, jenž zná dokonale, nad ní může cítit převahu. Chůva je u něj jen „na návštěvě“

a pokud dítě nebude s chůvou „spokojeno“, rodiče se s ní pravděpodobně velmi brzy rozloučí. Nevýhodou je také cena.

1.3 Jesle

Jesle jsou sociálním zařízením pro děti (1-4 roky) zaměstnaných rodičů. **Výhoda:** O dítě je profesionálně postaráno, v odpovídajícím prostředí. Pokud jde o jesle zřizované městem, ve kterém má rodič trvalé bydliště, je velmi přijatelná i cena. V Praze se pohybuje kolem 3000Kč / na měsíc.

Nevýhoda: Často jsou děti velmi malé a ještě nemají potřebu být část dne bez rodičů. Pokud jde o jesle, kde rodič nemá trvalé bydliště či jesle soukromé, cena v Praze začíná cca na 8 000Kč/měsíc

1.4 Mateřská škola

Mateřská škola je školní zařízení pro děti ve věku zpravidla od tří do šesti let.

Výhoda: Dítě ve školce přijde do kolektivu svých vrstevníků, kteří mají stejné potřeby jako ono samo – učí se žít ve společnosti a učí se respektovat formální autoritu. Stejně jako v jeslích, i ve školce je o dítě postaráno profesionály, kteří jsou připraveni zvládnout nejrůznější nálady a postoje dítěte.

Nevýhoda: V současnosti je velmi složité dítě do školky umístit. Kapacity školek jsou malé a tak každá školka přijímá děti podle svého klíče. Někdy je rozhodujícím faktorem věk dítěte, jindy sourozenec nebo pracující rodiče. Mateřské školy přednostně přijímají předškoláky. Rodiče, kteří i přesto chtějí své ratolesti dopřát kolektiv, pak volí soukromé mateřské školy a nebo školičky v mateřských centrech. Tyto volby jsou však oproti státní školce výrazně dražší.

1.5 Mateřská a rodinná centra

Jsou to organizace, které se orientují především na sociální potřeby rodičů malých dětí a na malé děti. V centrech probíhají kroužky a aktivity jak pro děti, tak pro rodiče.

Výhoda: Tato centra poskytují širokou škálu kroužků a některé nabízejí i školičku – tedy „náhradu“ mateřské školy. Jsou různé varianty pojetí, rodiče si např. sami zvolí, kolikrát

týdně dítě školičku navštíví a od toho se odvíjí i cena. Věk dítěte zde není tím nejdůležitějším. Často se zde setkávají

děti, kterým je kolem dvou let s dětmi pětiletými. Přístup vychovatelek k dětem může být ve školičce poněkud vstřícnější oproti mateřské škole, jde v mnohých případech o prostředí rodinné a komunitní..

Nevýhoda: Pokud dítě navštěvuje školičku jen některé dny, efekt návaznosti zážitků předchozích na sebe navazujících dnů není tak výrazný, ve se srovnání s dětmi, které školičku navštěvují, alespoň 3 dny za sebou. Osoby pečující ve školičce o děti nemusejí mít pedagogické vzdělání nebo dokonce specializaci učitelství pro mateřské školy. Další nevýhoda je cena této služby. Pokud školička nahrazuje mateřskou školu v jejím celém časovém rozsahu, pohybuje se dolní hranice ceny od 9 000/měsíc.

1.6 Soukromé školky

O soukromé školky v Praze není nouze. Rodiče si mohou zvolit i jejich zaměření. Mohou vybírat mezi anglickou školkou, bioškolkou, Montessori školkou a dalšími.

Výhoda: Rodiče se nemusejí obávat, že by dítě nebylo do školky přijato.

Nevýhoda: Největší nevýhodou je cenová nedostupnost pro některé rodiče.

Každá školka si sama stanoví podmínky pro nástup dětí, např. u jedné školky je touto podmínkou věk, u druhé je stanovená minimální týdenní docházka.

1.7 Firemní školky

Firemní školka je benefit zaměstnavatele, který umožňuje, aby rodič pracoval na svém pracovišti a kdykoli v průběhu dne se viděl s dítětem. Zaměstnanci nemusejí řešit umístění svých dětí do mateřské školy, kde je nedostatek míst, a to přispívá k jejich pracovní pohodě.

Výhoda: Ze strany zaměstnavatele jde o velmi vstřícný krok směrem k zaměstnankyním – kojícím matkám, které tak mohou pracovat i před ukončením rodičovské dovolené a zároveň stále dopřávat svému dítěti tolik nenahraditelné mateřské mléko. Ve firemní školce je menší skupina dětí.

Nevýhoda: Velmi rozdílný věk dětí (od 6 měsíců až 7 let), nedostatek takto vstřícných zaměstnavatelů.

2 Legislativa v oblasti předškolní péče

2.1 Mateřské školy¹

Mateřské školy spadají pod Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a řídí se tedy zákony a vyhláškami pro školní zařízení.

Právní předpisy Odboru školství a evropských fondů, které na svém webu uvádí městská část Praha 9:

Zákony

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)
- Zákon č. 562/2004 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím školského zákona
- Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
- Zákon č. 500/2004 Sb., Správní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů

Vyhlášky

- Vyhláška č. 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání
- Vyhláška č. 48/2005 Sb., - o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky
- Vyhláška č. 16/2005 Sb., o organizaci školního roku
- Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných
- Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání
- Vyhláška č. 107/2005 Sb., o školním stravování

¹ MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 9 : Zákony, vyhlášky odkazy. *Školství, kultura, sport, volný čas* [online]. Praha, 17.srpna [cit. 7.února 2012 16:50], Dostupné na internetu: <http://www.praha9.cz/z%C3%A1kony-vyhl%C3%A1sky-odkazy.html>

- Vyhláška č. 64/2005 Sb., o evidenci úrazu dětí, žáků a studentů
- Vyhláška č. 54/2005 Sb., o náležitostech konkursního řízení a konkursních komisích
- Vyhláška č. 65/2005 Sb., o krajských normativních
- Vyhláška č.12/2005 Sb., o rovnocennosti a podmínkách nostrifikace vysvědčení vydaných zahraničními školami

Další právní předpisy

Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko psychologické činnosti pedagogických pracovníků.

2.2 Školičky mateřských a rodinných center

Zatímco mateřské školy mají velkou oporu v naší legislativě, jejich alternativa - školičky, poskytující především rodičům větší možnost skloubení svých zájmů a zájmů dítěte, ale také větší možnost výběru péče o dítě nerodičovskou osobou, není v naší legislativě ukotvena, na což poukazovalo i Ministerstvo práce a sociálních věcí ve své Národní koncepci rodinné politiky z roku 2005.

“Služby pro fungující rodiny začaly být v roce 2005 finančně podporovány prostřednictvím dotačního programu MPSV - „Podpora fungující rodiny“. Kromě této podpory nebyla doposud službám pro fungující rodiny věnována ze strany státu pozornost.“²

Ve snaze zmapovat legislativní stránku mateřských a rodinných center jsem se 31. ledna 2012 s dotazem formou emailu obrátila na síť mateřských center. Nadja Juričková z kanceláře Síť MC mi obratem odpověděla na můj dotaz tím, že jej přeposlala Rút Kolínské, což je zakladatelka tohoto občanského sdružení. Do doby, kdy jsem zpracovala tuto bakalářskou práci mi však další odpověď nepřišla. Čerpala jsem tedy z neveřejné části webu materska-centra.cz. Jelikož naše Kulturní a mateřské centrum Knoflík je členem této sítě, měla jsem k dispozici přihlašovací údaje do této neveřejné části webu.

² MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ: Národní koncepce rodinné politiky. [online]. Praha. mpsv.cz 8. listopadu 2005, [cit.26. února 2012 18:30] Dostupné na internetu: http://www.mpsv.cz/files/clanky/2125/koncepce_rodina.pdf

Hygienické podmínky v MC³

„Mateřská centra svým charakterem činnosti nespádají do žádných kategorií, které jsou dané zákony a vyhláškami ČR. Mateřská centra navštěvují převážně rodiče s malými dětmi a nesou za ně po celou dobu pobytu odpovědnost. Mateřská centra nejsou předškolním ani zdravotnickým zařízením ani provozovnou.

Došlo proto už v roce 2004 k jednání Rút Kolínské s hlavním hygienikem ČR MUDr. Michaelem Vítem. S cílem získat jeho stanovisko. MUDr. Vít potvrdil, že mateřská centra tak jak fungují, opravdu nelze zařadit do žádné z daných kategorií. Mateřská centra navštěvují převážně rodiče s malými dětmi a nesou za ně po celou dobu pobytu osobní zodpovědnost, nejsou ani předškolním zařízením, ani stacionářem, kterému se svojí podstatou nejvíce blíží.

Zatím stále platí tato dohoda s hlavním hygienikem:

1. Pro svoji existenci mateřská centra potřebují:

- možnost mytí – tekoucí teplá voda není podmínkou, je nutná možnost jejího ohřívání
- WC – stačí jedno, pro děti nočníky, které se pravidelně a řádně udržují v čistotě (třeba doložit prostředky)
- místo na přebalování dětí
- udržovat čistotu s ohledem na pohyb malých dětí

2. V mateřských centrech je možné poskytovat účastníkům svépomocně občerstvení. Toto stanovisko mělo být sděleno na setkání hygieniků ČR během února či března 2004.

V současné době (podzim 2011) probíhá na MPSV příprava paragrafového znění zákona o službách péče o děti, jejichž součástí budou i základní požadavky na hygienické podmínky pro zařízení, ve kterém se provádí tato služba, tedy i pro MC. Návrh do značné míry kopíruje dohodu Sítě MC s hlavním hygienikem ČR MUDr. Michalem Vítem.“

Je s podivem, že na školičky mateřských center není nahlíženo jako na předškolní zařízení, neboť režim dne a i činnosti, které v nich jsou s dětmi dělány, se velmi podobají činnosti mateřské školy. Vzhledem k tomu, že se v současné době téměř všechny obce potýkají

³ MATERSKA-CENTRA.CZ: Hygienické podmínky v MC. [online] Praha 2011 [cit. 2. února 2012 16:46.] Dostupné na internetu: <http://www.materska-centra.cz/poradenstvi/hygiena/>

s nedostatkem míst v mateřských školách a děti do mateřských škol jsou přijímány pouze podle uvážení vedení mateřské školky, volí rodiče tuto možnost jako kompromisní řešení.

Pětiletá holčička se nedostala do mateřské školy s odůvodněním, že je její matka stejně na rodičovské dovolené s mladší sestrou, tak se může postarat i o starší dceru. Rodiče školičkou vyřešili potřebu dívky po kolektivu svých vrstevníků a zároveň volbou docházky jen některé dny ušetří v porovnání se soukromou školkou, kde je cena dána paušálně.

3 Vývoj dítěte

Vývojem dítěte se zabývalo a zabývá mnoho autorů. Fakt, že dítě je již v prenatálním období ovlivňováno okolím působícím na něj skrze matku, je dnes velmi dobře znám. Tato kapitola je věnována vývojové psychologii dítěte od batolecího období. Důvodem byla skutečnost, že školičku mateřského centra začínají navštěvovat především děti ve věku od dvou do tří let.

Co se dítě naučí během prvních tří let, mu dále slouží jako důležitý základ pro pozdější vývoj. Je zřejmé, že první tři roky se dítě vyvíjí velmi rychle a tempo vývoje člověka se časem zpomaluje. Kapitola je zaměřena na období předškolní, tj. tři až šest let, které je pro dítě významné tím, že začíná vyhledávat dětskou společnost a jeho život se tak začne obohacovat o sociální stránku života. Ta je velmi důležitá, neboť člověk je tvor společenský a společnost druhých lidí potřebuje.

3.1 Batole⁴

„Období kolem jednoho roku je zajisté velmi zajímavé proto, že se tu objevují další dvě pozoruhodné dovednosti, které významně posunují vývoj dítěte specificky lidským směrem – jsou to první kroky a první slova. Jenomže doba, kdy se tyto dovednosti u jednotlivých dětí rozvinou je pořádně „roztažená“.

Přibližně od 12 do 15 měsíců je u většiny dětí vhodná doba, aby se učily na nočník. Kolem 15 měsíců je nervový systém dítěte zpravidla k takovému nácviku náležitě zralý. Nyní je také kapacita močového měchýře už dostatečně velká, takže dítě vydrží suché už několik hodin. A co důležitějšího, samo si plnost močového měchýře uvědomuje, a může tedy svému okolí dát vědomě a rozhodně znamení, že se mu takzvaně „chce“. Pak už je jenom toto „chtění“ spojit s nástrojem, který slouží k jeho uspokojení, tj. s nočníkem – a věc je hotová.

Zatímco nácvik dětí na nočník se v našich rodinách daleko více předbíhá než promešká, s kapesníkem je tomu naopak. Nudle u nosu se mnohým dětem utírá třeba až do pěti let. A přitom i pro tento důležitý hygienický návyk je organismus dítěte dosti zralý kolem 15 měsíců.“

⁴ MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*.s. 35-38

„Během prvního roku života se citové vazby dítěte soustřeďují převážně kolem „mateřské osoby“ nebo „mateřských osob“, jenž jsou v jeho blízkosti. Do dvou let a pak v rozvinutějších formách dál a dál se však jeho citové a společenské vazby budou rozšiřovat, diferencovat, ale také spojovat, soustřeďovat, integrovat ve vyšší celky. Podkladem je opět pokrok v intelektovém vývoji. Dítě poznává nejen vztah matky k sobě a otce k sobě, ale i vztah těchto dvou blízkých osob k sobě navzájem. Je to vlastně podmínka k tomu, aby si mohlo uvědomit svou vlastní osobu, svou vlastní svébytnost, své vlastní „já“. Psychologická zkoumání totiž ukázala, že vědomí vlastního „já“ se nevytváří jen ze vztahu „já“ a „ty“, nýbrž že je k tomu třeba ještě někoho třetího – tedy „já“, „ty“ a ještě on/ona.“

Období vzdoru⁵

„Kolem dvou let se děti až nápadně moc vztekají, vzdorují a bývá s nimi těžké pořízení. U některých to přetrvává do tří let, ale většinou už rodiče zaznamenávají zlepšení.

Je zřejmé, že je to vývojová záležitost a že souvisí se zralostí dětské osobnosti, která na jedné straně poměrně lehce dospěla k formování „rodinné“ identity, na druhé straně si ale těžce razí cestu ke schopnosti přizpůsobovat se nárokům společenského okolí. K tomu je totiž třeba i určité zralosti nervového adaptačního systému – a na tuto zralost si musíme počkat trochu déle.

Kdy se dítě nejvíce vzteká? Chce něco – a nemůže to dostat. Na něco se těšilo, něco očekávalo – a bylo zklamáno. Něco je právě teď zaujalo - a někdo chce, aby toho nechalo a dělalo něco jiného. Musí se oblékat, aby šlo s matkou ven – a ono se mu nechce.

Dá se vypočítat, že nejméně polovina dětských zlostí a vzdorovitých záchvatů je vyprovokována tím, že my dospělí příliš spěcháme a nemáme „čas se s dítětem bavit“. Že na ně křičíme, místo abychom mluvili s klidnou rozhodností. Že mu bráníme v nějaké činnosti, a to nikoliv proto, že by tato činnost sama o sobě byla nějak nebezpečná nebo že by vedla k nějaké obecné škodě, ale proto, že sami jsme příliš úzkostní, nebo nechceme být rušeni ze své práce, nebo máme už všeho dost a jsme prostě otráveni a unaveni.

V těchto poznátcích je také klíč k výchovnému zacházení s dětmi v tomto období: Pokud je to možné, konfliktům předcházejme! To samozřejmě neznamená povolit dítěti všechno, co si vymáhá. Nadále trváme na tom, že něco „se smí“, „něco nesmí“, „něco se musí“ a „o něčem se můžeme v klidu dohodnout“. Ale je možné naši toleranci trochu rozšířit

⁵ MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí.* s 40-41

a zaměřit se více na předvídání možných srážek. Tak například nepřerušujeme dítěti jeho vlastní hru náhle, ale dáme mu čas, aby se připravilo na její přerušení. Připomeneme mu, že za chvíli bude oběd a že si budeme mýt ruce. Když se mají hračky uklízet, nabídneme dítěti pomoc a nechceme, aby to dělalo jen samo.

Psychologická poučka praví, že nemá mnoho smyslu dítě za nějaký jeho „záchvat“ zlosti nebo vzdoru trestat. Nepomůže dítěti vyčinit, naplácat mu, natož mu domlouvat a jeho chování s ním „rozumně“ rozebírat. Tady totiž nejde o rozum, ani o charakter, ani o mravní záležitost. Je to prostě projev slabosti adaptačních mechanismů nevypělého organismu dítěte. Spíše se tedy osvědčuje, můžeme-li rychle změnit situaci, za niž k „záchvatu“ došlo. Když například dítě rázně vezmeme a šoupneme někam, kde je ticho – a pak už mu dopřejeme čas na uklidnění. A nebo ještě lépe, když sami můžeme rychle odejít a nechat dítě o samotě, v tichu, bez jakékoli naší reakce na jeho projevy. Jeho zlostný výbuch se tak nesetkává s žádným odporem a jde jaksí do prázdna. Pak ale nastává ta nejdůležitější fáze výchovného zpracování tohoto dětského zlostného výstupu. Je dobře, když jej přijmeme vskutku jako „záchvat“, jako přírodní děj, jehož dítě bylo spíše obětí než původcem. Prostě to na něj „přišlo“.

Dítě nemá trpět pocitem viny za své „špatné“ chování, ale má přijmout představu, že je to chování zbytečné a u tak velkého dítěte už nedůstojné, kterého je nutné se zbavit. A my mu v tom budeme samozřejmě pomáhat.“

3.2 Předškolák

V některých publikacích je za předškolní období považována celá doba, která uplyne od narození dítěte až do jeho nástupu do školy. V této kapitole je za předškolní věk považován věk 3 až 6 let. To je období, kdy děti navštěvují mateřskou školu a vyhledávají kontakt s dalšími dětmi.

3.2.1 Motorický vývoj předškolního dítěte⁶

„Není pochyb o tom, že se zdokonaluje a roste kvalita pohybové koordinace. Pohyby jsou přesnější, účelnější, plynulejší. Dítě je hbitější, pohyby jsou elegantnější, dokáže v rámci společných činností s rodiči nebo jinými dospělými velmi dobře pozorovat a napodobovat sportovní aktivity. Je to vhodný začátek pro zahájení sportů, jako je lyžování, plavání, jízda

⁶ MERTIN, Václav, GILLERNOVA Ilona. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. s.13-14

na kole. Také hry tohoto období jsou velmi často spojeny s pohybem. Motorický vývoj souvisí s celkovou aktivitou dítěte mezi třetím a šestým rokem, s možností pohybu a podmínkami, které dítěti vytváříme pro rozvoj motorických schopností a dovedností. Pohybová koordinace se též projevuje ve schopnosti plné sebeobsluhy – dítě se samostatně obléká a svléká, uklízí a skládá si věci, zavazuje tkaničky, samostatně pečuje o svoji hygienu.

Rovněž dochází k rozvoji jemné motoriky, která je však značně determinována osifikací (přeměnou chrupavky v kost) ruky. V této době si dítě rádo hraje s různými materiály – plastelínou, knoflíky, kostkami, kamínky, látkou, korálky. Je stále jakoby okouzleno rozmanitými tvary, které rádo napodobuje, zvláště se zapojením hmatu (plastelína), různě je řadí a porovnává. Kolem čtvrtého roku se vyhraňuje laterální a dítě v návaznosti na dominanci hemisféry je buď pravák, nebo levák.

S rozvojem jemné motoriky souvisí rozvoj kresby. Od spontánního čárání (kolem dvou let), kdy je čára či „kolečko“ mnohoznačné a často dítětem popisováno jinak (provedení je vázáno na momentální vyladění dítěte či na používaný materiál) až ke schopnosti dobře napodobit základní tvary a spontánně malovat postavu člověka, nejprve v podobě hlavonožce. Aktuálně se objevují názory, že ztvárnění postavy člověka jako hlavonožce (hlavy a nohou) odpovídá úhlu vidění světa tříletým dítětem, které skutečně z osob ho obklopujících vnímá detailně nohy, které jsou ve výšce jeho očí, a obličje či hlavy, které se k němu sklánějí. Výtvarné projevy předškoláka jsou povětšinou značně kreativní. Rodiče i učitelky v mateřské škole mohou podporovat možnost spontánního uměleckého vyjadřování dítěte především vytvořením vhodných podmínek, jako jsou pracovní prostor, různé vhodné materiály, dostatek podnětů.“

3.2.2 Vývoj řeči⁷

“Slovní zásoba se do druhého roku života rozšiřuje jen pozvolna, byť naprosto individuálně. Potom se však začne bouřlivě rozvíjet. Od třetího roku života děti nezdědka vytvářejí vlastní jazyk a pojmenovávají předměty samostatně nalezenými slovy. Gramatika (skloňování, časování a větná stavba) se ustavuje asi od osmnáctého měsíce života. Stavba souvětí odpovídá normě někdy od třetího roku života.

Mluvená řeč funguje jedině na základě senzomotorické integrace. To znamená, že k porozumění dochází skrze chápání se předmětů, abstraktní pojem vzniká prostřednictvím přímého kontaktu s věcí. Při chápání a tvorbě pojmů však také hrají roli další faktory. Kromě

⁷ ROGGE, Jan-Uwe. *Výchova dětí krok za krokem*. s. 44-45

„chápání se předmětů“, takzvaného taktilně-estetického vnímání, se na tvorbě řeči podílí rovněž zrakové, čichové a chuťové. Když se dítě učí mluvit, spojuje různé smyslové vjemy. Koncem prvního roku života se dítě učí mluvit a chápat kontext prvních slov. Dítě diferencovaněji rozeznává jednotlivé situace a to mu pomáhá porozumět jazyku. Řeč má navíc vždy určitou melodii a daný rytmus.“

“Učit se mluvit a rozumět jazyku předpokládá souhru nejrůznějších smyslových vjemů. Není proto divu, že s poruchami řeči se často objevují také poruchy v činnosti smyslů. Učit se mluvit a zacházet s jazykem je velmi složitý proces, který je snadné narušit a pozastavit. Děje se to zejména předčasnými a necitelnými zásahy rodičů, kteří od dítěte očekávají příliš mnoho nebo tolik, že se to neslučuje s jeho individuálně dosaženým stupněm vývoje.“

Vývoj verbálních schopností v předškolním věku⁸

„Jazyk je chápán a používán na úrovni, která odpovídá stupni rozvoje poznávacích procesů. Informace získané v rámci verbální komunikace jsou zpracovány způsobem odpovídajícím úrovni myšlení určitého jedince. Tak je chápáno jakékoliv sdělení, i kdyby byl záměr mluvčího odlišný. Verbální kompetence předškolního dítěte se zdokonalují v obsahu i ve formě. Děti je rozvíjejí především v komunikaci s dospělými, v menší míře je mohou ovlivnit média (např. televize) a komunikace s vrstevníky. Otázky typu „proč“ mají význam nejenom pro obohacení znalostí, tzn. i dětského slovníku, ale i pro rozvoj správného vyjadřování. Děti se takto učí chápat komplexnější vztahy mezi objekty a zároveň se naučí užívat i příslušné slovní výrazy. Správné užití takových výrazů signalizuje pochopení vztahů, které označují. Jsou to příslovce, spojky, předložky apod. Některé slovní druhy, eventuálně dokonce jejich specifické varianty, se objevují v určité vývojové fázi a v určité posloupnosti. Důvodem je spojitost rozvoje řeči a myšlení, popřípadě i jejich vázanost na sociální stimulaci. Například dítě snadněji chápe prostorové vztahy, a proto začíná dříve užívat příslovce určení místa a teprve potom příslovce určení času atd. Předškolní děti sice také užívají slova, která označují čas (např. včera), ale často je použijí nesprávně.

Nápodobou se děti učí i gramatická pravidla. Mladší předškoláci ještě užívají gramatická pravidla rigidně a dělají v nich chyby, které svědčí pro relativně pomalý rozvoj jazykového citu. Od čtyř let začínají děti mluvit v delších a složitějších větách, později

⁸ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie – dětství, dospělost, stáří*. s.113-115

i v souvětích. Avšak stále dělají chyby, zvláště když vyjadřují různé časové vztahy. V dětském vyprávění se objevují mnohé nepřesnosti a agramatismy.

Z hlediska rozvoje poznávacích procesů je významnou složkou řečového vývoje tzv. **egocentrická řeč**, která není primárně určena pro jinou osobu a bývá spojena s myšlením. Egocentrická řeč později přechází na úroveň vnitřní řeči. V průběhu vývoje se nejprve diferencují různé řečové funkce a teprve mnohem později, v souvislosti s jejich zaměřením, se začne měnit i jejich struktura. Řeč určená pro sebe bude mít jiný obsah i strukturu, než jakou má komunikace, která musí počítat s partnerem. Egocentrická řeč je řečí pro sebe, nehledá a nepotřebuje posluchače. Dítě si povídá pro sebe, přesněji řečeno bez ohledu na jiné. Tato forma řeči může mít různé varianty:

1. Expresivní – dítě bez ohledu na potenciální posluchače vyjadřuje slovně své pocity.
2. Regulační – předškolní dítě řídí slovními pokyny své vlastní jednání. Dělá to obdobně, jako by to činili jeho rodiče. Připomíná si např. určité normy chování a dává si pokyny, co má dělat. (Např. *Ted' nemůžu papat bonbón, maminka by se zlobila.*)
3. Egocentrická řeč může fungovat také jako prostředek myšlení. Egocentrická řeč má svou vývojově podmíněnou funkci. Slouží ke zjednodušení orientace, uvědomování a řešení problémů. Je sice sociálně stimulována, ale její zaměření sociální není. Postupně se mění a stává se vnitřní řečí.“

3.2.3 Komunikace v předškolním věku⁹

„Předškolní dítě dovede přijatelným způsobem vyjádřit svoje názory i pocity, které chce druhému sdělit. Přibližně od 4 let začínají být děti schopné diferencovat způsob komunikace s ohledem na možnosti svého komunikačního partnera (jeho sociální roli, vývojovou úroveň, citový vztah atd.).

1. V komunikaci s dospělými např. používají zdvořilejší způsob vyjádření nebo se vyhýbají nežádoucím slovním výrazům, ale na druhé straně očekávají automaticky porozumění jakémukoliv sdělení.
2. Ve vztahu k vrstevníkům se děti vyjadřují přímo, používají často specifické výrazy a oslovení, které by byly pro dospělé nepřijatelné. V komunikaci s vrstevníky, např. ve hře, přechází mnohdy konverzace v monolog. Dítě je zaujaté svou činností a předpokládá u posluchače totožný postoj, popřípadě na něj zcela zapomene.

⁹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie – dětství, dospělost, stáří*. s. 131

3. V komunikaci s malými dětmi se dovedou přizpůsobit jejich komunikačním možnostem a věnují větší pozornost vysvětlení i jejich potřebám.

Na druhé straně jsou v komunikaci zřejmé typické rysy myšlení předškolního dítěte jako je např. egocentrismus. Předškolák se zcela běžně opomene zmínit o podstatných aspektech popisované situace. Charakterizuje ji v dimenzích své vlastní zkušenosti, a proto může být jeho sdělení pro posluchače nesrozumitelné. Přinejmenším nesdělí všechno, protože se v rámci svého egocentrismu domnívá, že posluchač samozřejmě ví totéž co on.

Konverzace předškolních dětí je typická obtížemi v koordinaci všech dílčích dovedností, které jsou pro komunikaci potřebné. Mezi ně patří např. dovednost věnovat pozornost sdělení druhé osoby, brát v úvahu její pohled na věc a její úroveň znalostí či přizpůsobit vlastní sdělení situaci. Děti mohou mít potíže i se zpracováním sdělených informací, které interpretují na úrovni svého myšlení, a nerespektují jiný přístup. Předškolní dítě zvládá dílčí komunikační dovednosti, ale mnohdy je nedokáže uspokojivě využít.

Komunikační projev předškolních dětí může mít určité formální nedostatky. Většina dětí, zejména na počátku této vývojové fáze, nedovede ještě správně vyslovovat a mnohé hlásky nahrazuje jinými nebo je komolí (jde o dětskou dyslálii neboli patlavost.)

Příčinou může být nezralost v oblasti motoriky mluvidel, důsledek nezralosti sluchové diferenciaci, nedostatečná jazyková zkušenost a chybění korekce chyb ze strany dospělých (to znamená nedostatek v oblasti učení). Ve většině případů se ke konci předškolního věku výslovnost zlepšuje. Nedostatky v řečovém projevu mají svůj sociální význam, dítě, které špatně vyslovuje, bývá hůře hodnoceno. Někdy může být takové negativní hodnocení i generalizované: dítě je hodnoceno jako celkově opožděné, popř. hloupé.“

3.2.4 Socializace¹⁰

„Aktivita předškolního dítěte už mívá nějaký cíl, je méně roztráštěná a méně závislá na aktuální situaci, než byla aktivita batolete. Volba určité činnosti je stále ovládána emocemi a aktuálními potřebami, ale rozvíjí se i další mechanismy, které ji mohou ovlivňovat. V předškolním období nabývají na významu nové regulační kompetence, které mohou dětskou iniciativu usměrňovat k určitému cíli. Dítě už není ovládáno jen aktuálními podněty. Rozvoj těchto kompetencí je spojen s vývojem poznávacích procesů i socializace.

¹⁰ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie – dětství, dospělost, stáří*. s.121-122

Potřeba seberealizace bývá v tomto věku uspokojována takovou aktivitou, která je pozitivně hodnocena a jejímž prostřednictvím se dítě může prosadit. I v této oblasti mají největší význam názory dospělých a jejich uznání slouží jako pozitivní zpětná vazba. Pocit úspěšnosti posiluje dětskou sebeúctu a z ní vyplývající sebejistotu. Způsob uspokojování této potřeby se stává trvalejším rysem osobnosti, který přesahuje rámec předškolního věku. Stává se základem strategie, která je spojena s určitými hodnotami.

Dítě ještě nemá vlastní názor a automaticky považuje za správné to, co určí dospělí. Morálka tohoto stadia je závislá na názorech a chování dospělých, kteří jsou garantem dodržování příslušných norem. K osvojení a přijetí norem přispívá identifikace s autoritou, a tím i s názorem této osoby. Normy usnadňují orientaci v sociálním prostředí. Jsou rovněž důležité pro rozvoj vlastní identity, protože umožňují vymezit obsah žádoucího chování, jehož hodnota musí být opakovaně potvrzována pozitivními reakcemi osobně významných autorit. Jestliže v této oblasti neplatí žádná pravidla, nebo nejsou respektována a podporována citově významnými lidmi, dítě je ve svém vývoji ochuzeno. Nemá možnost potvrdit svoji hodnotu prostřednictvím žádoucího chování. Strádá v oblasti potřeby naplnění osobního sociálního významu (která je součástí potřeby seberealizace) a jeho identita je o něco chudší. Jeho chování nemá pro nikoho osobní význam, nikomu na něm subjektivně nezáleží, a proto nemůže být významné ani pro dítě samotné.

Dosažení dalšího vývojového stupně, kterým je zvnitřnění některých základních norem a ztotožnění s nimi, signalizuje ke konci předškolního věku schopnost dítěte pociťovat vinu za nežádoucí chování. Pocity viny jsou významným vývojovým mezníkem. Pocity viny znamenají, že dítě začíná akceptovat určitá omezení jako bezvýhradně platná a samo pociťuje jejich porušení jako nepříjemné. Považuje takové chování za nezbytné, i když je právě nikdo nevidí. Vnější regulace se postupně stává vnitřní regulací. Funguje i v situacích, kdy není přítomna žádná autoritativní bytost a o dětském provinění by se nikdo nedozvěděl. Tímto způsobem se začíná rozvíjet dětské svědomí.“

“Normy chování, které tvoří racionální základ autoregulačního systému, se dítě učí především ve své rodině. Jiné prostředí nemá v této oblasti takový význam, protože nemá patřičnou emocionální váhu. I v tomto věku získává dítě zkušenosti na dvou úrovních. Všímá si, jak se lidé skutečně chovají, a nějakým způsobem si zobecní, jaké chování je běžné, patří k určité situaci a je považováno za žádoucí. Kromě toho získává informace, jak by se lidé chovat měli či neměli, proč je takové chování nutné a jaké má důsledky (žádoucí či nežádoucí). Pochopení podstaty určitého pravidla lze jen těžko dosáhnout bez pomoci

verbálního komentáře, zaměřeného na zobecnění platnosti určitého pravidla i na vysvětlení příčiny, proč je třeba je dodržovat.“

Rozvoj sociálních dovedností¹¹

„V předškolním věku se dítě učí také žádoucím vzorcům chování, které mají obecný charakter, tj. nejsou součástí jen některé role. V této oblasti jde především o rozvoj prosociálního chování, které lze charakterizovat jako pozitivní, respektující ostatní. Jeho rozvoj je spojen s dosažením určité úrovně empatie, se schopností kontroly agresivity a ovládání vlastních aktuálních potřeb.“

Vágnerová uvádí následující předpoklady pro rozvoj prosociálního chování dítěte:

1. Uspokojení dětské potřeby jistoty a bezpečí. Děti, které se cítí nejisté a ohrožené, snadněji reagují asociálně. Předškolní děti, které získaly základní pocit důvěry v život, nahlížejí na svět jako na relativně bezpečný a věří, že je možné ovlivňovat dění, které v něm probíhá i vlastními silami. Tyto děti se naučily bez větší úzkosti dávat i brát a respektovat také potřeby jiných lidí, resp. dětí.
2. Dosažení určité úrovně kognitivních kompetencí. Ke konci předškolního věku je dítě schopné alespoň omezeně uvažovat z pohledu jiného člověka, a tudíž chápat i jeho potřeby.
3. Sociální učení nápodobou, resp. na základě identifikace, ale i pomocí vysvětlování a podmiňování (tj. trestem a odměnou). Jestliže dítě nemá v rodině vhodný model, tj. pokud se tak rodiče sami nechovají, resp. ani od dítěte podobné jednání nevyžadují, nelze očekávat, že by se mohlo chovat žádoucím způsobem. Za těchto okolností dítě často ani neví, jaké chování je vhodné.

„Altruismu se dítě učí především na úrovni primárně symetrických vztahů, to znamená, že se občas dostane do výhodnější pozice, než v jaké je jeho kamarád (který např. onemocněl nebo se mu něco nepovedlo).

Rozvoj prosociálního chování je spojen s kontrolou a ovládáním agresivních tendencí. V chování předškolních dětí se objevují různé druhy agresivních projevů. Mladší děti reagují

¹¹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie – dětství, dospělost, stáří*. s.123-124

snadněji fyzickou agresí, u starších převažuje agrese verbální. V průběhu vývoje obyčejně klesá četnost instrumentální agrese, k níž se uchylují mladší děti, když jsou nějak frustrovány a nedovedou reagovat zralejším způsobem.

Je třeba zdůraznit, že i v případě agresivního chování hraje roli jak dispozice, tak sociální učení, tj. zkušenost (zejména z rodiny, ale i z vrstevnické skupiny, z médií apod.) V tomto směru je významná obecná sociální tolerance k agresivitě, typická pro určitou společnost, a její specifická varianta, typická pro určitou rodinu. Sociální tolerance k agresivitě je v každé společnosti jiná a je dětem prezentována mimo jiné i na symbolické úrovni: např. v pohádkách, dětských filmech, hračkách.“

3.2.5 Mateřská škola

“Z hlediska vývojové psychologie je mezi batoletem a dítětem předškolního věku rozdíl epochy. Jesle (kterých, jak víme, ubylo tolik, že jsou dnes vzácností) jsou „zařízením pro dospělé a „děti samy by si je nikdy nevymyslely“ – kdežto mateřská škola je „zařízením pro děti“ a „děti by si ji vymyslely i kdyby v dnešní podobě nebyla“. Prostě ji potřebují! Předškolní dítě po třetím roce (a již velmi zřetelně po čtvrtém roce) za normálních okolností překračuje hranice svého nejbližšího rodinného kruhu a k vědomí vlastního „já“, tj. ke své identitě, přidává nový významný prvek – vztah k druhým dětem, ke svým vrstevníkům, ke své generaci. S lidmi z této své generace bude jednou chodit do školy, pak do tanečních, pak půjde do zaměstnání, na vojnu či kam všude ještě, odtud bude mít přátele a většinou i spolupracovníky, milence i manžela či manželku.“¹²

„V předškolním věku se uvolňuje vázanost na rodinu a postupně i vázanost na dospělé. Během batolecího věku si dítě zpravidla potvrdí jistotu rodinných vazeb natolik, že je schopné navazovat kontakty i s lidmi mimo rodinu, především s vrstevníky. Vztahy s vrstevníky se liší od vztahů s dospělými:

1. Jde o symetrický vztah, v němž jsou si oba partneři rovni, mají podobné kompetence i obdobný status.
2. Vztah s vrstevníkem poskytuje mnohem méně jistoty než vztah s dospělým. Od vrstevníka nelze očekávat ochranu a toleranci, nelze se na něj v tomto směru spoléhat. Aby dítě takový vztah zvládlo, musí dozrát na určitou vývojovou úroveň, kdy už takovou podporu a potvrzení bezpečí nepotřebuje. Vznik potřeby kontaktu

¹² MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. s.44

s vrstevníky lze proto chápat jako signál určité zralosti osobnosti předškolního dítěte.¹³

„Můžeme si všimnout, že v tomto předškolním věku naprostá většina dětí po společnosti druhých dětí vysloveně touží. Jsou celé šťastné, když si jich druhé děti všimnou, když je vezmou do hry, když se před nimi mohou sami trochu předvést a vytáhnout, a ze všeho snad nejvíce, když si mohou svou novou kamarádku či kamaráda přivést k sobě domů a ukázat je svým rodičům“¹⁴

„Druhé děti vstoupí na vývojovou scénu našeho dítěte a už z ní neodejdou. Jeho vztahy k nim se budou rozvíjet, prohlubovat, rozšiřovat, měnit, ale nadále budou tvořit podstatnou (od věku mladistvého výš pak už zcela převažující) součást jeho života. V předškolním věku to začíná – a mateřská škola je k tomu velice vhodnou příležitostí. Ve vztahu k druhým dětem se tu rozvíjí mnohé důležité vlastnosti, pro něž ve vztahu k dospělým, dokonce ani k sourozencům není tak vhodná půda. Je to především schopnost spolupráce – napřed jen ve hře a na krátkou dobu, ale později čím dál vydatněji a déle, až jsou z toho velká společná díla. Jsou to však také vlastnosti, kterým se říká pro-sociální, tj. takové, které člověku umožňují začlenění do různých lidských skupin, přijetí těmito skupinami a uplatnění v nich – družnost, solidarita, obětavost, tolerance, soucit, soustrast. Povšimněme si, prosím, že v tomto věku děti, když přijdou dohromady, se neustále smějí, dovádějí, dělají legraci, předvádějí všelijaké kousky, projevují se radostně. Nemáme pro to v češtině vhodné slovo a museli bychom vymyslet nějaké nové - nejspíš něco jako „souradost“ (je to chování, kterým dítě říká: Jsem mezi vámi rád, je mi tady dobře, je mi veselo!).

Ze všeho nejvýznamnější však je, že na podkladě vývojových zisků v oblasti intelektové i citové se kladou základy pro vztah nad jiné vzácný, ušlechtilý a povznášející – totiž pro přátelství. Kdo by o to byl v životě ochuzen, byl by opravdu chudák. Musí tedy být naší přední výchovatelskou starostí připravit k tomu dítěti vhodné podmínky.

V tomto smyslu platí, že děti, které nemají možnost do mateřské školy chodit, jsou do jisté míry ochuzovány. Tím chci současně říci, že do mateřské školy by měly mít volný přístup podstatně všechny děti. Samozřejmě jsou děti úzkostné či s jinými rysy osobnosti, které jim odloučení od rodiny a zapojení do dětské společnosti méně nebo více ztěžují. Ty chráníme

¹³ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie – dětství, dospělost, stáří*. s.127

¹⁴ MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. s.48

a hledáme pro ně jiné socializační postupy. Rozhodně to není nějaká vývojová tragédie – dá se pro tyto děti i bez mateřské školy udělat hodně!“¹⁵

Výběr kamaráda v předškolním věku ovlivňují hlavně zjevné znaky a situační faktory.¹⁶

a) Velkou roli zde hraje pocit příslušnosti ke stejnému pohlaví, identifikace s chlapečkou nebo dívčí rolí, preference určitého způsobu chování, hry apod.

b) Zevnějšek dítěte je první informací, kterou o něm jeho vrstevníci získají. Zde se projevuje vliv sociálního stereotypu, podle něhož vše hezké je zároveň také dobré. Tento způsob posuzování vyhovuje vázanosti předškolního dítěte na zjevné znaky a rigiditě jeho uvažování.

c) Sociální atraktivitu zvyšuje vlastnictví zajímavého předmětu (např. hračky nebo jiné věci, zvířete). Děti chtějí získat účast na této výhodě, popřípadě část prestiže, kterou přináší, a zároveň s ní akceptují i dítě – majitele. Naučí se tak, že lze vlastní prestiž zvýšit prostřednictvím vlastnictví něčeho žádoucího, co jiní nemají.

d) Chování je dalším viditelným znakem, který spoluurčuje sociální úspěšnost. Populární děti bývají přátelské, dobře laděné a sociálně zdatnější. Dovedou snadno iniciovat kontakt, udržovat rozhovor, jsou schopny respektovat dohodnutá pravidla hry apod. Kamarádství s nimi je snadné a příjemné. Děti, které jsou dobře disponované a mají všechny žádoucí kompetence, získávají obvyklejší lepší sociální role. Takové role potvrzují jejich sociální hodnotu a zároveň fungují jako pozitivní zpětná vazba. Jsou dobrým základem i pro budoucí chování. Děti, které se chovají nepříjemně, které ostatní ruší, kterým nelze dobře rozumět, které nedovedou respektovat pravidla hry, tj. které „nejsou kamarádi, jaké potřebují“, bývají odmítány.

„Přestože jsou předškolácká kamarádství značně povrchní a proměnlivá, je už i v této vývojové fázi zřejmý rozdíl ve vzájemném chování dětí, které k sobě mají kamarádský vztah, a dětí, které kamarády nejsou. Děti občas dokonce vytvoří párovou koalici, ze které vyloučí třetí dítě. V takovém páru spolu dovedou lépe kooperovat, více vzájemně komunikují, vzájemně se napodobují a méně usilují o získání nějakých výhod nebo o sebeprosazení. Ke konci předškolního věku začínají mít význam další osobní kvality dětí, které už mají obecnější hodnotu. I zde začíná být zřejmý ústup z egocentrické pozice.

¹⁵ MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. s.48-49

¹⁶ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie – dětství, dospělost, stáří*. s.128-130

Jedním ze základních úkolů této vývojové fáze je sebeprosazení. Dítě se ovšem může prosadit jen ve skupině vrstevníků, jinde to nejde. Starší děti nebo dospělé osoby jsou nedostupnou konkurencí, s níž nelze soupeřit. Ve skupině vrstevníků se rozvíjejí vztahy na stejné úrovni. Děti mají obdobnou úroveň sociálních kompetencí, ale začínají se zde projevovat individuální rozdíly dané osobností či specifickými zkušenostmi. Ve vrstevnické skupině dochází postupně k diferenciaci a specifikaci sociálních rolí. Dítě zde získává nějaké postavení, které odpovídá určité roli a má určitý status, např. hvězdy, outsidera, baviče atd. V dětské skupině se rozvíjí schopnost soupeřit i spolupracovat. Dítě se učí uplatňovat svoje schopnosti a prosazovat se mezi ostatními. Prožitek úspěšnosti se stává součástí osobní identity a ovlivňuje v tomto směru dětské prožívání i chování.

Soupeřivá role, motivovaná potřebou sebeprosazení, má v současné společnosti značnou prestiž a její atraktivnost ovlivňuje rozvoj dětské identity nejen předškolního, ale zejména školního věku. Role soupeře je snazší a atraktivnější, zejména pro dominantní a dobře vybavené děti. Role spolupracovníka je obtížnější, protože vyžaduje spoluúčast zralejších mechanismů, jako je sebeovládání, vzdání se egocentrického pohledu na situaci, potlačení touhy po bezprostředním uspokojení vlastních potřeb, sdílení uspokojení s ostatními apod. To znamená i přijetí určité frustrace v oblasti potřeby sebepotvrzení, tj. dosažení co nejvyšší osobní prestiže, která je v tomto věku uspokojována hlavně sebeprosazováním. To všechno je pro egocentricky uvažujícího a prožívajícího předškoláka obtížné. Dítě se sice dovede vcítit do někoho jiného, ale efekt soucítění bývá zatím jen omezený (v čase i intenzitě působení).

Předškolní děti získávají různé další role, které se učí ovládat. Každá role, jako soubor určitých postojů a chování, má své typické rysy. Dítě musí diferencovat svoje chování podle situace, v níž je, a podle role, kterou zde zaujímá. Nezvládnutí tohoto vývojového úkolu se projeví nepřiměřeností v chování a posléze, vlivem negativní zpětné vazby, i zmatkem v pocitech (eventuálně v sebehodnocení). Tento problém je typický např. pro děti se syndromem hyperaktivity, které nerozlišují různé sociální role a chovají se všude stejně: familiárně a vlezle, bez respektu k jakémukoliv omezení. Výsledkem takového chování je vzrůst odmítavých reakcí prakticky všech dospělých lidí i vrstevníků. Jednotlivé role bývají spojeny s určitou sociální prestiží, mohou představovat nějaký vývojový mezník, který je pro dítě potvrzením jeho vyspělosti. Může to být role dítěte, které chodí do mateřské školy, umí plavat, stará se o psa apod.

“Mateřská škola je pro rodiče spojencem a má vůči rodině pozitivní funkce. Jestliže v rodině se děje něco nedobrého (např. rozvod, ale i truchlení nad úmrtím někoho z rodiny), už tím, že v mateřské škole tráví několik hodin denně v citově příznivém prostředí dopřává se mu odpočinek od nepřiměřených zátěží a tím i příležitost k ozdravení.“¹⁷

Když si ke mně přišel jeden malý chlapec s pláčem pro odejmutí po pádu, přišla ke mně také Adélka a povídá, : „Musíš ho, teto, pomazlit vid’? Tatínek taky pomazlil maminku, když plakala, když nám umřel děda.“

“Jestliže rodiče nemají právě vhodné rodičovské postoje nebo jestliže jejich výchovné zásady jsou přinejmenším „zvláštní“ a nesouměřitelné s běžnými normami okolní společnosti, dítě v mateřské škole poznává to, co je běžné a normální. A stejně tak jako v předchozím případě už tím, že je ze svého rodinného prostředí vzdáleno na určitou část dne, je oslabován vliv nevhodného chování či nevhodných postojů jeho rodinných vychovatelů. Přitom je tu i těmto rodinným vychovatelům dána příležitost porovnat své názory a prakticky s názory paní učitelek, tj. s pracovníky speciálně vzdělanými, poučenými, profesionálními a zpravidla i zkušenými.

Mateřská škola je novým poznatkům z pedagogiky a z dětské psychologie přístupnější než běžná rodina. Silnou stránkou mateřské školy jsou znalosti a zkušenosti, jak vést děti, aby si osvojily účelné návyky (hygienu, oblékání, udržování pořádku apod.) a účelné dovednosti (zacházení s tužkou, barvičkami a jinými pomůckami k tvořivé práci).“¹⁸

Vojta je dítě, které je neustále v pohybu. Ačkoliv už je na samostatné oblékání dost velký i šikovný, činí mu stále potíže. Není schopen se soustředit na tuto činnost a neustále vyhledává interakci s dalšími dětmi. Aby splnil svůj úkol – obléct se na procházku, domluvili jsme se s Vojtou, že si vezme všechny věci do chodby a tam se sám oblékne, pokud mu něco nepůjde, požádá o pomoc. Na chodbě má Vojta kolem sebe dost místa, nikoho nestrká a děti ho nerozptylují. Je třeba s ním také probrat postup oblékání formou otázek a odpovědí. „Co uděláš nejdřív?“ „Sundám tepláky.“ „a potom?“ „Vezmu si punčocháče.“ „Tak, správně Vojto.“

“V jednotlivých případech se může mateřská škola stát i vysloveně terapeutickým prostředím. Společnost druhých dětí, jejich hra a hračky, to je pro velmi úzkostné

¹⁷ MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí.* s.49

¹⁸ MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí.* s. 49-50

a nepřizpůsobivé dítě velkým lákadlem. Odtud může vycházet postupné psychické „otužování“ dítěte. ¹⁹

Matouš byl velmi samotářský, ve školičce neplakal, ale vyhledával klidné kouty, kde si děti nehrály, schovával se třeba pod stůl. Kroužku, ve kterém jsme s dětmi zpívali a povídali si, se odmítal zúčastnit. Při procházce jsem náhodou odhalila jeho zálibu ve vlacích. Následně jsem do kroužku zařadila říkanky, ve kterých se vyskytoval vlak. Tím se pro Matouše stal kroužek lákavým a po několika dnech si přišel sám do kroužku přisednou, aby se s dětmi naučil říkanku.

3.2.6 Návyky a dovednosti²⁰

„Nervový systém dítěte dále zraje a jeho osobnost dále vyspívá, takže nyní se věku předškolním je právě čas, kdy se z pouhého lidského tvora stává tvorem civilizovaným a kulturním. Povzneslo se o patro výš ve vývoji lidstva – užívá nástroje a osvojuje si návyky, jenž v dané společnosti platí za žádoucí. Je k tomu nyní také mimořádně vnitřně naladěno. Období vzdoru už pomalu přechází nebo už přešlo docela a nastoupilo období tzv. konformity, což znamená, že dítě vysloveně chce vypadat jako ostatní, dělat to, co dělají druzí, a chápe (a více než kdykoliv později v životě je ochotno dodržovat) to, „co se dělat má“ a „co se dělat nemá“.

Dítě je v tomto věku jako houba. Nasává své prostředí a to jej také tvaruje. Doma se už dítě naučilo jíst lžící a teď se k tomu přidává vidlička a nůž. Za chvíli odloží trojkolku, převládne koloběžka a na konci předškolního věku už mnohé děti jezdí na kole jako draci.

Děti si rády hrají na dospělé. Dávají tak průchod tomu, co se naučily, okoukaly od dospělých. Jsou rády, když k tomu mohou využít hračky, které napodobují skutečné předměty – nářadí, nádobí, auta, ale mají-li příležitost využít při hře skutečné předměty, ne jen napodobeniny, hra je pro ně více spojena s realitou a tudíž více lákavá.“

Profesor Matějček popsal, na co by se při výchově předškolního dítěte nemělo zapomenout:

¹⁹ MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí.* s.45-50

²⁰ MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí.* s.50-57

Vytváření hygienických návyků

- Jestliže se dítě v tomto věku naučí čistit si zuby (a naučí-li se tomu správně, jak zdůrazňují naši zubní lékaři), pak je velká naděje, že už to v životě nezapomene. Naučí-li se mýt ruce před jídlem, koupat se před spaním, opláchnout ovoce apod., je velká naděje, že to bude dělat i nadále, bez nucení a pobízení. Je schopno přijmout a s pravidelností takřka železnu dodržovat postup ranní i večerní toalety, takže když spěcháme nebo chceme přijít s nějakou inovací, můžeme vyvolat jeho ostrou obrannou reakci. Nyní je také nejvhodnější čas pustit se do zápasu i s náročnějšími úkoly, například naučit dítě, omezovat se v jídle a nepřejídat se, omezovat sladkosti, dodržovat určitou životosprávu. Dbát na to, aby se dítě tomu, čemu je učíme, naučilo správně.
- To, co se v tomto období do psychického i fyzického organismu dítěte špatně zabuduje, to se pak velmi obtížně odstraňuje. Nervové buňky mladé, plastické a vnímavé a to především ty mozkové, vezmou totiž určitý pohyb (jde spíš o určitou soustavu či určitý vzorec pohybů) za svůj a uloží si jej hluboce do svého programu. Kdyby pak místo něho měly přijmout nějaký jiný, nový, musely by se toho dřívějšího, utvrzeného vzdát – a proti tomu se samozřejmě brání. To platí o všech dovednostech, které vyžadují nějaký zácvik.

Dobré společenské návyky:

- Pozdravení - Dítě nepozdraví, protože takovéto formální zdravení, navíc slovně projevené, je dosti náročnou společenskou situací. Jsou tu nové osoby, něco nového se děje nebo čeká, něco neznámého je před námi a kolem nás – a je z toho napětí a útlum. Je marné se na něj zlobit – a je účelné, bohužel, vždy znovu je „postrčit“ a připomenout, co má dělat.
- Poděkování a loučení
- Chování u stolu
- Odchod ke spánku – zachovat určitou formu, když odchází spát
- Obsloužit se sám na záchodě – mimořádně důležitá složka společenského chování

Děti si snáze osvojí takové návyky, při kterých jsou sami nějak aktivní, mohou se pohybově projevit, něco udělat – než když jen mají v určité situaci něco říci nebo neříci.

- Uklízet po sobě hračky a udržovat ve svých věcech pořádek. Pamatujme ovšem, že je-li hraček moc a jsou-li moc rozházené, takže je v dětském koutku nebo pokoji binec a zmatek nad zmatek, je to pro dítě úkol neřešitelný. Zákonitě pohasne jeho elán a dostaví se útlum. Není ještě schopno dohlédnout konce takového úkolu, práci si rozdělit a systematicky postupovat krok za krokem. JE tedy dobře bez jakýchkoliv výkladů mu nabídnout pomoc a pustit se do toho sami – za jeho spolupráce
- Udělat někomu radost – chování, kterým my dospělí překonáváme své osobní sobectví a kterému bychom měli naučit i své děti. Vymyslet, něco vytvořit, něco připravit a mít radost z jeho uznání a z jeho radosti. Hledejte a vytvářejte příležitosti, kdy můžete spolu s dítětem udělat pro někoho něco dobrého! A můžete z toho udělat docela dramatickou a dobrodružnou záležitost, takže se to lépe v paměti i v hlubších vrstvách osobnosti dítěte „usadí“.

Výchovu k toleranci

Té se totiž také nejlépe daří v předškolním věku. V mateřské škole například děti bez velkých rozpaků přijímají druhé dítě jakkoliv postižené. Prohlédnou si třeba jeho zvláštní zjev, který je zajímavý, ale ne odpudivý.

Před školou²¹

- Hodně kreslit a povzbuzovat tvořivé činnosti dítěte. Známkou školní zralosti kolem šesti let je kresba člověka se všemi tělesnými náležitostmi a pokud možno oblečeného. Zatímco dříve dítě drželo tužku celou dlaní, tlouklo s ní a dělalo jen jednoduché tahy. Teď už umí držet tužku v prstech a ta víceméně poslouchá jeho výtvarnický záměr. A navíc, všichni kolem jeho výtvořiny obdivují a chválí. Ve dvou nebo ještě i ve třech letech je to čmáranina, od tří let do čtyř se objevuje hlavonožec a od čtyř let výš přibývá na lidské postavě detailů.
- Cvičit nenásilně schopnost dítěte přijmout nějaký úkol, pracovat na něm – dokončit jej! To je další nadmíru užitečná položka předškolní přípravy. Soustředit by se dítě mělo na takový úkol alespoň deset minut.
- Číst dětem. Psychologické výzkumy prokázaly, že v rodinách, kde se takto čte, jsou děti lépe připraveny na čtení ve škole. Jde o motivaci, bohatší slovní zásobu, pohotovější vyjadřování myšlenek apod. Volit můžeme to, co děti zajímá, a přidávat k tomu i to, co by je zajímat mohlo a mělo. A pak si o tom povídat!

²¹ MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. s.51-57

- V intelektovém vývoji dítěte předškolního věku dochází ještě k pokroku. Je to schopnost vnímat nejen celky, ale i podrobnosti na nich, věci skládat a rozkládat, z kousků složit obrazec, dívat se složitým věcem na kloub. Hračkou této epochy je například lego. Až bude ve škole, bude se od něho chtít, aby zrakem dovedlo odlišit písmena, která jsou si tak podobná jako třeba „b“ a „d“ a sluchem aby rozlišilo tak podobně znějící slabiky jako třeba „ný“ a „ní“. Bude se od něj chtít, aby slova dovedlo rozložit v hlásky, k hláskám přidal písmena, z písmen zase slovo sestavilo a pak ještě správně napsalo. Odborně se tomu říká proces analýzy a syntézy, a to zrakové a sluchové (té především!). Toho je třeba ke čtení a psaní.

Neměli bychom tedy poslední předškolní rok našeho dítěte promeškat, ale měli bychom tuto zrakovou a sluchovou analýzu a syntézu cvičit. Zrakových podnětů a hraček je v dnešní době dostatek. Horší to však bývá v oblasti sluchové. Předně bychom měli naučit dítě rozlišovat zvuky jednotlivých hlásek. Řekneme třeba slovo „rak“ – a ptáme se dítěte, co bylo na začátku – jaká hláska. Vyslovujeme zřetelně. Když dítě zvuk první hlásky nepostřehne, napovíme mu, znovu zřetelně slovo opakujeme a první hlásku zdůrazníme. Pak to cvičíme na jiných slovech s výraznou začáteční hláskou. Pak se snažíme zaměřit pozornost dítěte na poslední hlásku slova. Pak na prostřední samohlásku. A když se všechno daří (což někdy trvá dosti dlouho), rozkládáme s dítětem slova delší a složitější.

Snažíme se také dítěti ozřejmit, že slovo se skládá ze slabik. (Teprve slabika je vlastně zvukovou jednotkou řeči.) K tomu se dobře hodí hra, které děti říkají „slovní fotbal“. Řekneme nějaké slovo, třeba „tráva“ – poslední slabika musí být začátkem nového slova, jenž má dítě vymyslet, tedy třeba „vaří“ a pak dál „říje“, „jelito“, „topol“, „pole“...

Můžeme dítěti konečně předřikávat slova tak, že jednotlivé hlásky oddělujeme, například m-á-k, a chceme, aby dítě poslouchalo a pak řeklo najednou. Čím kratší intervaly mezi hláskami, tím je úkol snazší.“

Porovnání autorů

Vágnerová popisuje vývojovou psychologii dítěte faktograficky. Její publikace je učebnice určená především studentům pomáhajících a pedagogických profesí.

Matějček se ve své publikaci věnuje také vývojové psychologii dítěte. Jeho text je ale populárně naučný. Kniha *Co, kdy a jak ve výchově dětí* je oproti klasickým studijním textům obohacena o emotivní stránku. Čtenář se velmi snadno dokáže vcítit do popisované situace.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu bylo získat zpětnou vazbu na poskytovanou službu - Knoflíkovou školičku. Předmětem výzkumu bylo zmapovat, proč se rodiče rozhodli právě pro tuto formu péče o předškolní dítě, zmapovat spokojenost - rodičů a dětí, a zjistit postavení v rodině dětí navštěvujících školičku. Posledním dílčím cílem výzkumu bylo zjistit, zda klienti využívající školičku se účastní i jiných aktivit KMC Knoflík.

Cíl výzkumné práce byl ověřován těmito hypotézami:

Hypotéza č. 1

„Děti navštěvující školičku se nedostaly do státní mateřské školy, a proto rodiče zvolili tuto formu péče o předškolní děti.“

Hypotéza č. 2

„Rodiče jsou s Knoflíkovou školičkou spokojeni, protože jsou spokojené děti. Rodiče oslovuje také koncepce, režim i cena školičky.“

Hypotéza č. 3

„Knoflíkovou školičku navštěvují přibližně ve stejném počtu jak děti, které mají mladšího sourozence, tak děti, které mají staršího sourozence.“

Hypotéza č. 4

„Děti navštěvující Knoflíkovou školičku, se účastní i jiných aktivit, které KMC Knoflík pořádá.“

5 Charakteristika výzkumné metody

K získání výzkumných dat byla použita metoda terénního šetření, technika dotazníku.

Dotazník byl určen pro rodiče, kteří využívají služby Knoflíkové školičky jako jedné z možných forem péče o předškolní děti. Dotazník byl rodičům osobně předáván od 22. června 2011 do 31.ledna 2012 .

Výhodou dotazníku je, že jej lze rozdat většímu vzorku respondentů v daném časovém období. Respondenti si sami zvolí, kdy dotazník vyplní. Výhoda a zároveň nevýhoda dotazníku spočívá v jeho anonymitě. Poskytnout anonymitu dotazovaným je důležité především při zjišťování negativních stránek daného problému. Dotazovaní se tak nemusejí obávat sdělit svůj názor. Někteří respondenti při vyplňování dotazníku však, dobrovolně, částečně vystoupili z anonymity tím, že uvedli jméno svého dítěte. Nevýhodou dotazníku je nemožnost sledovat doprovodné neverbální reakce respondentů při jeho vyplňování.

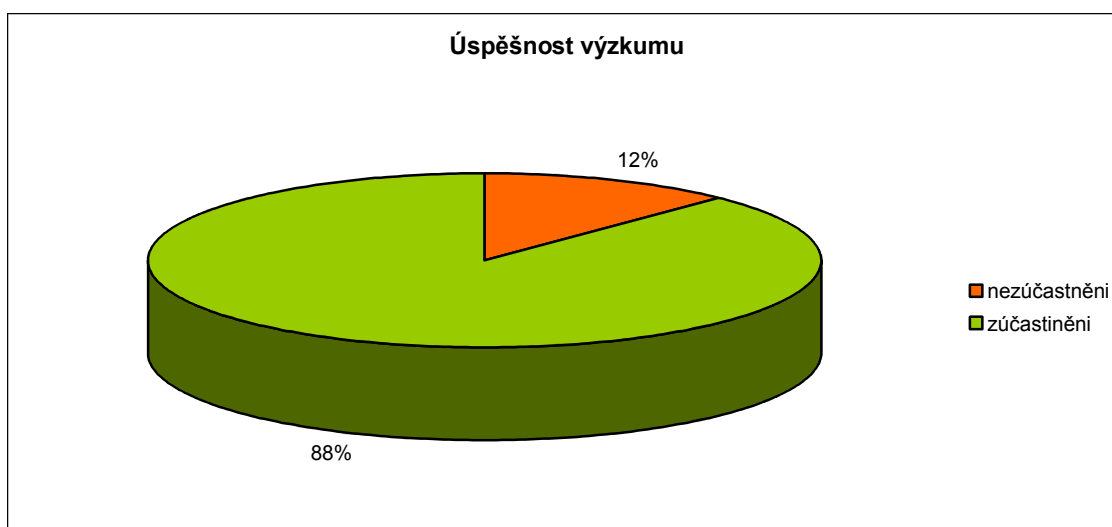
Dotazník k výzkumné práci obsahoval 14 otázek a dvě žádosti o vyjádření respondentů. Z toho 3 otázky se týkaly volby Knoflíkové školičky. Dalších 6 otázek se týkalo spokojenosti rodičů a dětí se školičkou, 2 otázky pátraly po postavení dítěte v rodině, další 2 otázky zjišťovaly, zda KMC Knoflík využívají rodiče i pro jiné aktivity svých dětí a poslední otázka zjišťovala bydliště respondentů. První žádost se týkala popsání nástupu dítěte do mateřské školy. Jelikož některé děti z Knoflíkové školičky nastoupily v září 2012 do státní mateřské školy, jejich rodiče byli osloveni emailem, aby dodatečně popsali průběh nástupu do MŠ. Druhá žádost vybízela respondenty k reakcím na KMC Knoflík.

Dotazník obsahoval 6 uzavřených otázek, ve kterých se respondenti přiklonili k jedné z nabízených variant odpovědí, 6 polootevřených otázek, protože nebylo možné postihnout všechny možné odpovědi a 2 otázky otevřené, u kterých bylo žádoucí, aby respondenti nebyli ovlivněni žádnou z nabízených možností.

6 Charakteristika výzkumného vzorku

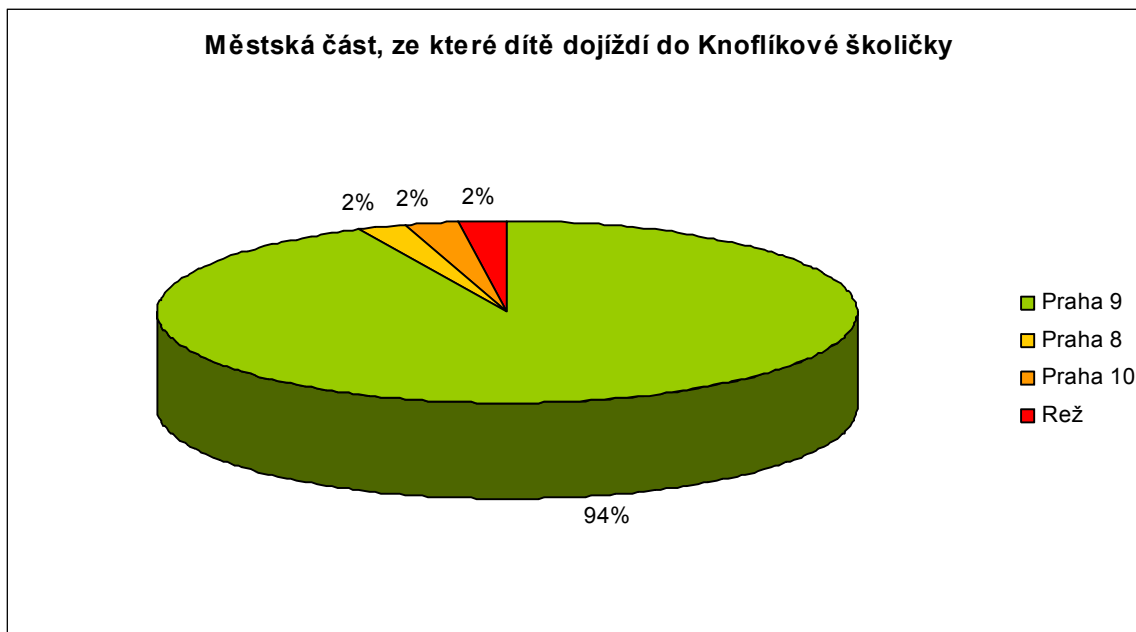
Osloveni byli všichni rodiče (matka nebo otec), kteří v daném období červen 2011 až leden 2012, měli své dítě přihlášené do Knoflíkové školičky. Osloveno bylo 49 respondentů, z toho 43 respondentů vyplněný dotazník vrátilo. Nevrátilo se 6 dotazníků. Domněnky, proč se výzkumu nezúčastnili oslovení respondenti, jsou následující:

- jejich dítě se dostalo do mateřské školy a zapomněli odevzdat vyplněný dotazník
- přestěhovali se a dotazník neodevzdali
- nechtěli se výzkumu účastnit

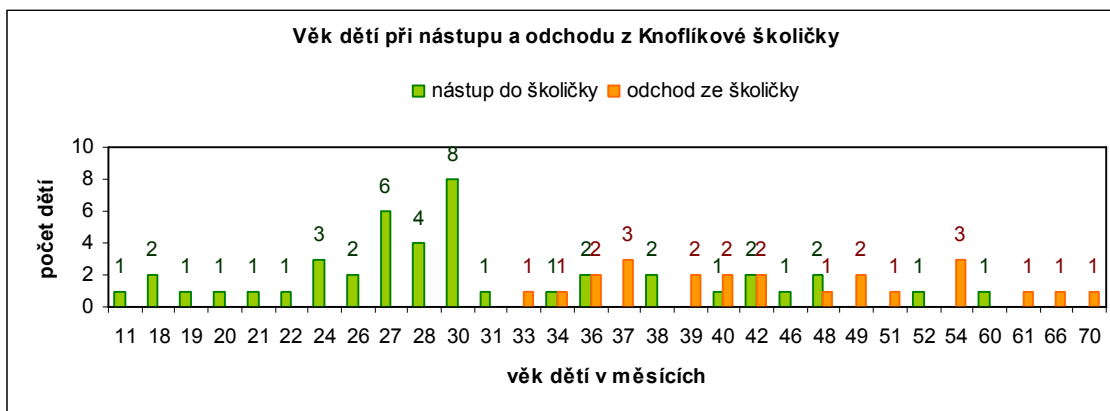
Bydliště respondentů

94 % tj. 40 dotazovaných bydlí na Praze 9. To je také městská část, kde sídlí Kulturní a mateřské centrum Knoflík.

Věk dětí při nástupu a odchodu z Knoflíkové školičky

Z grafu vyplývá, že nejvíce dětí nastoupilo do školičky krátce po druhém roce života. Rodiče buď chtějí využít, rok před nástupem dítěte do mateřské školy, školičku pro její možnost velmi pozvolné adaptace (např. pobyt jednou týdně) nebo zvolili nejkratší stupeň rodičovské dovolené a potřebují umístit dítě do instituce, kde je pečováno o děti před třetím rokem života. Věk odchodu je u dětí poměrně vyrovnaný.

7 Vyhodnocení a interpretace dat

Hypotéza č. 1

„Děti navštěvující školičku se nedostaly do státní mateřské školy a proto rodiče zvolili tuto formu péče o předškolní děti.“

K ověření této hypotézy byly použity otázky č. 1, 2 a 3, které zjišťovaly důvody respondentů, proč se rozhodli právě pro školičku KMC Knoflík.

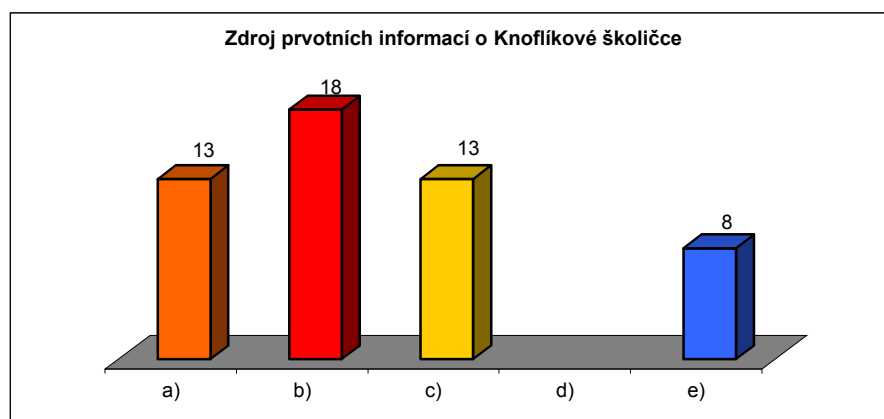
Otázka č. 1:

Jak jste se dozvěděli o Knoflíkové školičce? *Můžete vyznačit až dvě odpovědi.*

- a) od známých, na pískovišti
- b) z webových stránek KMC Knoflík
- c) přímo v mateřském centru
- d) na městském úřadě, v jeslích
- e) jinak – uveďte, prosím jak

Respondenti se nejčastěji dozvěděli o školičce z webových stránek KMC Knoflík.

Shodný počet respondentů uvedl, že se o školičce dozvěděli od známých, na pískovišti, a přímo v mateřském centru. Je překvapivé, že nikdo se o školičce nedozvěděl z městského úřadu či v jeslích, což jsou místa, kam přicházejí rodiče s požadavkem umístění svých dětí do jeslí či do mateřské školy a často jim bývá sděleno, že jesle i školky mají plno. Všichni respondenti, kteří uvedli jinou možnost, ji také doplnili o svůj komentář. Na cvičení rodičů s dětmi se o školičce dozvěděli 3 respondenti. Na Yamaha Class, hudební program Knoflíku– uvedli 2 respondenti. Cvičení rodičů s dětmi i Yamaha jsou programy v rámci KMC Knoflík. Zdrojem prvotních informací byla cizí osoba, která měla zkušenost s Knoflíkovou školičkou, uvedli 3 respondenti.

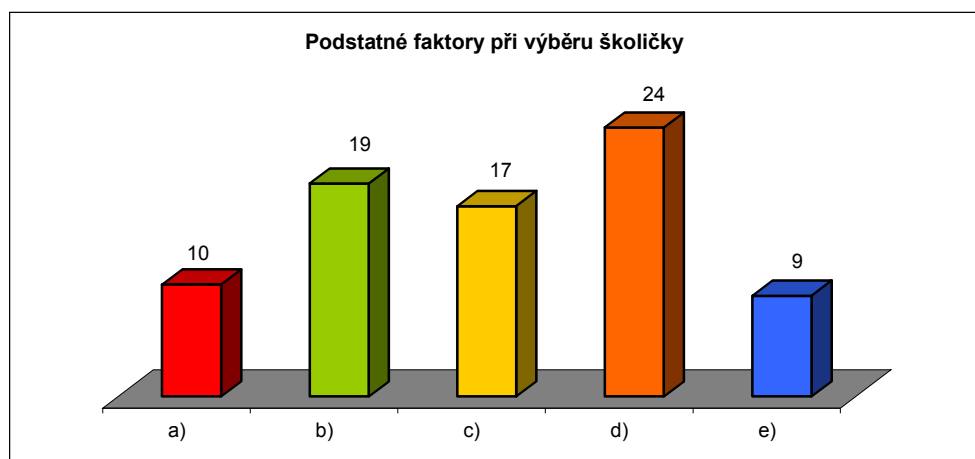

Otázka č. 2

Co pro Vás bylo podstatné při výběru Knoflíkové školičky? *Můžete vyznačit až dvě odpovědi.*

- a) cena – oproti jiným nestátním subjektům je výrazně nižší
- b) možnost volby dní docházky
- c) koncepce vedení dětí v školičce
- d) dostupnost – školička je blízko našeho domova
- e) jiný důvod – uveďte prosím jaký

Podstatným faktorem při volbě Knoflíkové školičky byla pro respondenty dostupnost – blízkost jejich domovu. Dalším velmi vítaným prvkem byla možnost volby dní, kdy budou děti školičku navštěvovat. Na třetím místě je pro rodiče důležitá koncepce vedení dětí. Podstatně méně rozhodujícím faktorem je pro rodiče cena. Respondenti, kteří uvedli jiný důvod, nejčastěji zmiňovali rodinnou atmosféru, která vychází ze znalosti prostředí z jiných aktivit, či možnost umístění dítěte s plenkami.

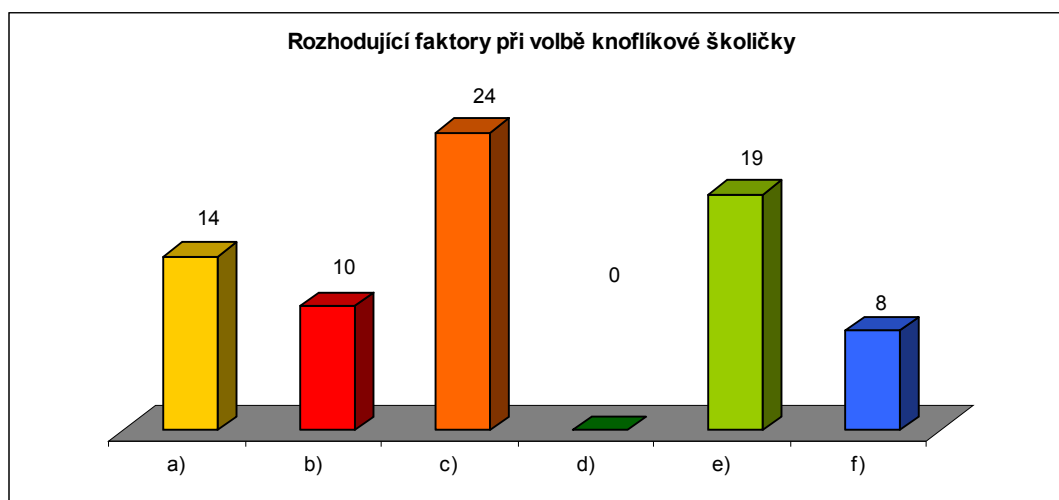
Otázka č. 3

Proč jste volili právě Knoflíkovou školičku pro Vaše dítě? *Můžete vyznačit až dvě odpovědi.*

- a) do státní MŠ jsme se/bychom se nedostali a chtěli jsme, aby dítě bylo v kolektivu
- b) do státní MŠ jsme se/bychom se nedostali a museli jsme hledat jiný, způsob jak zabezpečit naše dítě, když jsme v zaměstnání
- c) líbí se nám prostředí a způsob práce s dětmi v KMC Knoflík a chtěli jsme, aby dítě bylo v kolektivu
- d) ve školičce je postaráno o naše dítě v době, kdy máme jiné aktivity s jeho sourozencem (cvičení, zpívání,...)
- e) myslíme si, že je to vhodný přechod mezi rodinou a mateřskou školou
- d) jiný důvod – uveďte prosím jaký

Nejčastějším důvodem, proč rodiče zvolili právě školičku KMC Knoflík byl ten, že se jim líbilo prostředí, způsob práce s dětmi a chtěli svému dítěti dopřát kolektiv. Následuje přesvědčení, že jde o jedinečnou možnost plynulého přechodu mezi rodinou a školkou. Další odpověď byla, že rodiče věděli, že do školky se jejich dítě nedostane, ale chtěli mu dopřát kolektiv. Čtvrtým rozhodujícím faktorem je, že oba rodiče chtějí chodit do zaměstnání, ale jejich dítě by se stejně jako v předchozím případě do školky nedostalo. Pod jiným důvodem se například skrývaly odpovědi:

- je to dobrá příprava na očekávaného sourozence
- matka měla rodičovskou dovolenou jen na dva roky a rodina tak musela řešit otázku péče o dítě v době, kdy jsou oba rodiče v zaměstnání
- nevadil nízký věk dítěte ani pleny

Interpretace

Z odpovědí vyplývá, že pro rodiče je nejdůležitější dopřát svým dětem kolektiv ostatních dětí, ale porovnáme-li výsledky otázky č. 3, zjistíme, že stejně rozhodující důvod je i skutečnost, že jejich dítě z nějakého důvodu nebylo přijato do mateřské školy. Ta zpravidla bývá pro děti místem, kde se poprvé setkávají s kolektivem, který tolik respondenti chtějí svým dětem dopřát. Fakt, že se dítě nedostalo do mateřské školy, někteří rodiče částečně „kompenzují“ svým dětem alespoň částečný pobyt ve školičce.

Model Knoflíkové školičky, možnosti volby dní by mohl být inspirací pro sdílenou docházku v mateřských školách. Byť „školský zákon“ toto řešení umožňuje, mateřskými školami není využíváno a v podstatě není ani ve školkách soukromých. Právě to by však pomohlo dětem které mají právo na předškolní vzdělávání a nejsou do mateřské školy přijaty,

protože je jejich rodič na rodičovské dovolené s mladším sourozencem. Mladší sourozenec je tak diskriminuje v přístupu ke vzdělání. Sdílená docházka by také pomohla rodičům s částečnými pracovními úvazky.

Pro upřesnění výzkumu by však bylo vhodné dotazník doplnit o následující uzavřenou otázku: Proč jste zvolili školičku, jako formu péče o předškolní dítě?

- a) v MŠ pro naše dítě nebylo místo (z jakéhokoliv důvodu) – školička byla náhradní řešení
- b) nechtěli jsme ještě hlásit naše dítě do MŠ, ale chtěli jsme, aby poznalo kolektiv
- c) záměrně jsme zvolili školičku KMC Knoflík, líbí se nám, jakým způsobem pracují s dětmi

Hypotéza č. 1 se částečně potvrdila.

Hypotéza č. 2

„Rodiče jsou s Knoflíkovou školičkou spokojeni, protože jsou spokojené děti. Rodiče oslovuje také koncepce, režim i cena školičky.“

Spokojenost rodičů byla mapována otázkami č. 4, 8, 13 a žádostí o vyjádření k provozu a fungování KMC Knoflík a Knoflíkové školičky

Spokojenost dětí zkoumaly otázky č. 5, 6, 7 a žádost, aby rodiče popsali nástup dítěte do mateřské školy.

Otázka č. 4

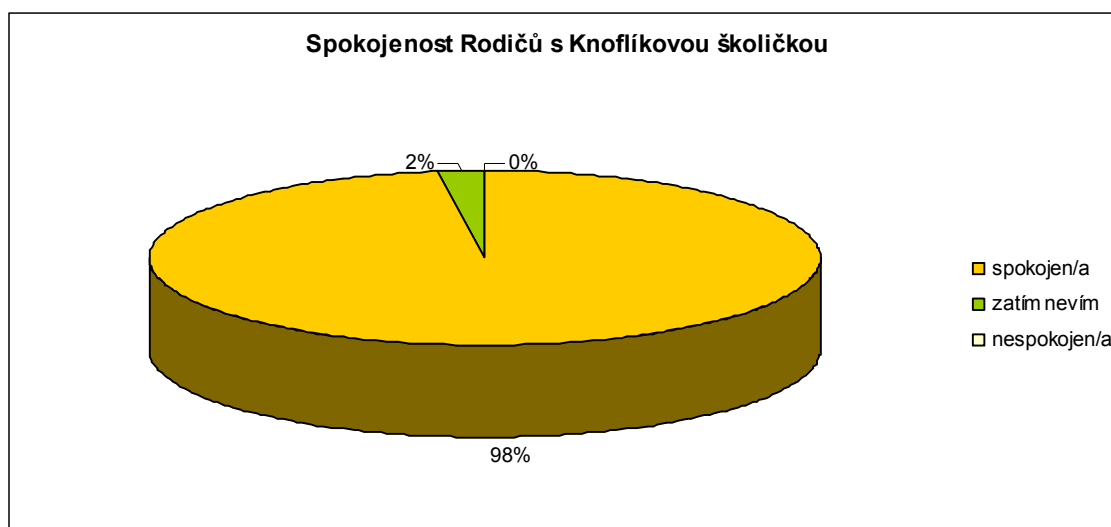
Jak jste vy jako rodič spokojen/a s Knoflíkovou školičkou? *Vyberte jednu odpověď a doplňte ji, prosím, svým komentářem (Co se Vám líbí, co byste změnili?)*

- a) jsem spokojen/a
- b) zatím nevím
- c) nejsem spokojen/a

Téměř všichni rodiče jsou s Knoflíkovou školičkou spokojeni. Pouze jeden respondent odpověděl, že zatím neví, protože právě začali do školičky chodit.

Nejvíce je rodiči ceněno:

- osobní přístup ke každému dítěti a pozvolné začlenění každého dítěte do kolektivu právě s respektováním jeho individuality
- vstřícná komunikace s lektorkami
- příjemné prostředí a rodinná atmosféra
- aktivity podporující rozvoj dovedností dětí

Otázka č. 8

Vyhovuje/vyhovovala Vám provozní doba školičky (příchod 8-9h, odchod 13/15h) ?

Vyberte jednu odpověď.

- a) takto nám vyhovuje
 - b) přivítali bychom prodloužení *potrhňte časy příchodu a odchodu, který by Vám více vyhovoval, případně uveďte důvod*
příchod od 7:00 – 8:00	odchod do 12:30 - 13:00 po obědě	od 14:30 - 15:00 s odpočíváním
příchod od 7:30 – 8:30	odchod do 13:00 - 13:30 po obědě	od 15:00 - 15:30 s odpočíváním
příchod od 8:00 – 9:00	odchod do 13:30 - 14:00 po obědě	od 15:30 - 16:00 s odpočíváním

Nadpoloviční většina respondentů nebyla spokojena s provozní dobou školičky. Otevření školičky už v 7:30 by uvítalo 11 respondentů. Konec školičky až v 16:00 by uvítalo 14 dotazovaných.

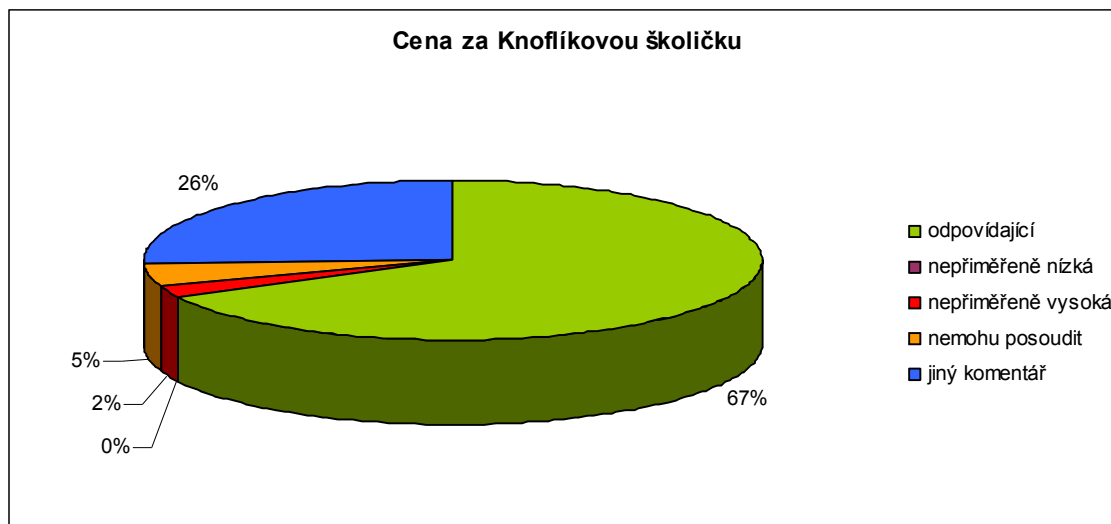

Otázka č. 13

Cena školičky je/byla z hlediska našeho rodinného rozpočtu:

- a) odpovídající
- b) nepřiměřeně nízká
- c) nepřiměřeně vysoká
- d) nemohu posoudit
- e) jiný komentář

Pro většinu rodičů je cena za školičku tj. 3 200 Kč do 13:00 a 4 200 do 15:00 cenou přijatelnou. Respondenti, kteří zvolili jiný komentář uvádí především, že je cena snesitelná především pokud dítě nechodí každý den. Další komentáře říkaly, že cena je odpovídající kvalitě péče o dítě, a nebo pracují-li oba rodiče, cena školičky nepředstavuje pro rodinný rozpočet výrazný problém. Opačně je tomu u matky samoživitelky.

Žádost o sdělení či vyjádření k fungování KMC Knoflík.

Respondenti, kteří v dotazníku využili prostor pro své připomínky uvedli:

- spokojenost s přístupem k dětem
- přání vidět vystoupení, které by lektorky s dětmi ze školičky nacvičily
- přání větší zpětné vazby, jak se dítě ve školce chová
- ocenění paní ředitelky, jejího přístupu a vedení celého KMC Knoflík
- připomínky technického charakteru (úklid, značky u háčků na bundy, možnost využití přilehlého dvora či hřiště)

Interpretace:

Již v průběhu výzkumu (červenec 2011) vyplynulo, že rodiče by velmi uvítali prodloužení otevírací doby. V září 2011, na základě tohoto výzkumu, jim ředitelka KMC Knoflík vyšla částečně vstříc. Provozní doba školičky se prodloužila ráno i odpoledne o půl hodiny. Školička má tedy otevřeno 7:30 - 15:30. S prodloužením došlo také k mírnému navýšení ceny z 4 200Kč na 4 550Kč za deset vstupů. Rodiče jsou s Knoflíkovou školičkou spokojeni, což má za následek, že jejich děti školičku stále navštěvují a také, že ji doporučují dalším rodičům. Za největší přednost školičky je rodiči považován osobní a laskavý přístup k dětem.

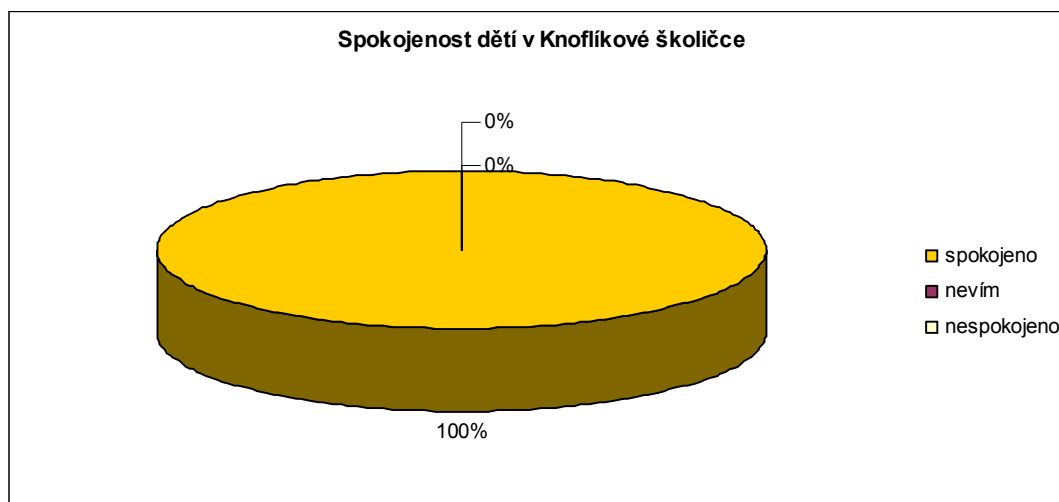
Otázka č. 5

Domníváte se, že je/bylo Vaše dítě v Knoflíkové školičce spokojené? Vyberte jednu odpověď a doplňte ji, prosím, svým komentářem.

- a) ano
- b) nevím
- c) ne

Všichni rodiče, kteří měli posoudit spokojenost svých dětí v Knoflíkové školičce, si myslí, že je jejich dítě ve školičce spokojené. Děti se nejvíce těší na kamarády, lektorky a vyhovuje jim přátelská atmosféra a různorodé činnosti. Pro názornost jsou citovány některé dopovědi:

- *Má zde kamarády, líbí se mu program, chutnají mu obědy, dobře vychází se školičkovými lektorkami, ráno při odchodu z domova se už těší, co bude nového a kdo všechno ve školičce bude, po příchodu obvyklá věta: „Mami di už pryč, já tu mám něco na práci“ a následné zapojení do probíhajících aktivit popřípadě vybere si svoji hru.*
- *Zcela jednoznačně – byť se obecně hůře odlučovala od rodičů, adaptace v Knoflíku proběhla neuvěřitelně rychle a hladce.*
- *Oproti školce, kterou jsme zkoušeli (Beruška), byla spokojenost dítěte velmi patrná.*
- *Školička, tety i děti nás všude „provází“. Hrajeme si na ni i doma. Ráno nemůže dospat, při nemoci se těší na návrat.*
- *Ráno často říká, že se mu do školičky nechce, ale odpoledne po vyzvednutí nikdy neříká, že se mu tam nelíbilo - sice si nenašel kamarády, ale to spíše souvisí s jeho povahou a poměrně řídkou docházkou.*
- *Postupně jsme si zvykli na kolektiv ostatních dětí a to, že je to „bez maminky“*
- *Anežka jí miluje*

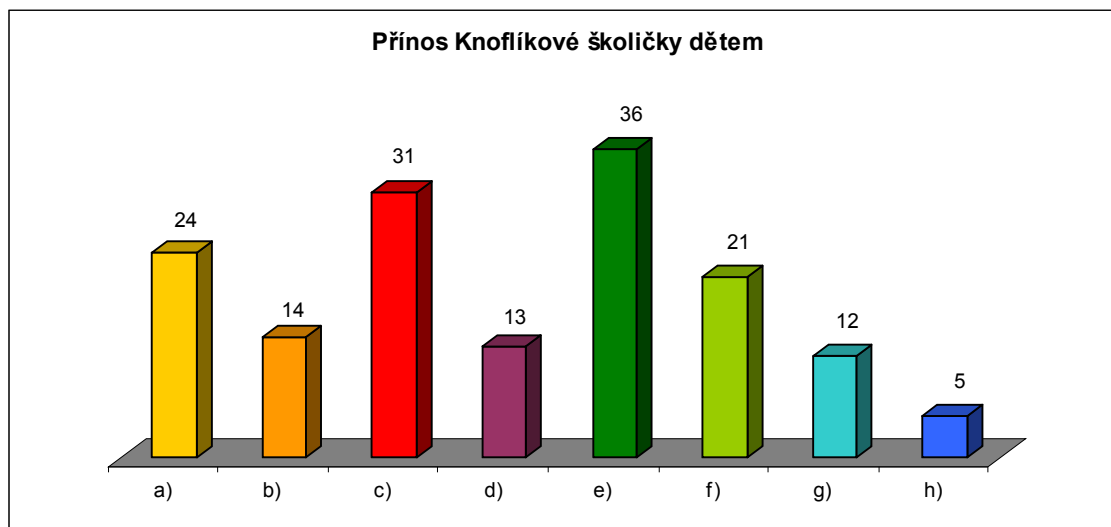
Otázka č. 6

Co si myslíte, že Vašemu dítěti školička dává/dala? *Prosím zakroužkujte vybrané odpovědi – může jich být i více*

- a) písničky a hry
- b) rozvoj řeči
- c) sociální samostatnost, dovednosti
- d) první setkání s autoritou
- e) pobyt v integrované skupině dětí
- f) nové kamarády
- g) hygienické návyky (odložení pleny, mytí rukou, stolování)
- h) jiné

Největší přínos školičky pro své dítě spatřují rodiče v pobytu v integrované skupině dětí. Následuje sociální samostatnost a dovednosti. Rodiče také ocení, když se děti ve školičce naučí písničky a hry. Další přínos spatřují v nových kamarádech. Téměř vyrovnaný je přínos v rozvoji řeči, prvním setkání s autoritou a v hygienických návycích. V možnosti jiné odpovědi respondenti především zdůrazňovali již vybrané možnosti. Pro názornost jsou některé uvedeny.

- *obecně si myslím, že vše uvedené*
- *Adélka se za půl roku ve školičce více rozmluvila, je ráda v kolektivu*
- *– d – Toho se já jako maminka nejvíc bojím, pustit jí do světa*
- *denní řád*
- *tráví čas s lidmi bez rodiny – zcela cítí prostředí, kde je „sama za sebe“*

Otázka č. 7

Vypráví/vyprávělo Vaše dítě doma, co se dělo ve školičce? Vyberte jednu odpověď a doplňte ji, prosím, svým komentářem o čem nejčastěji mluví.

- a) ano
- b) velmi málo
- c) ne

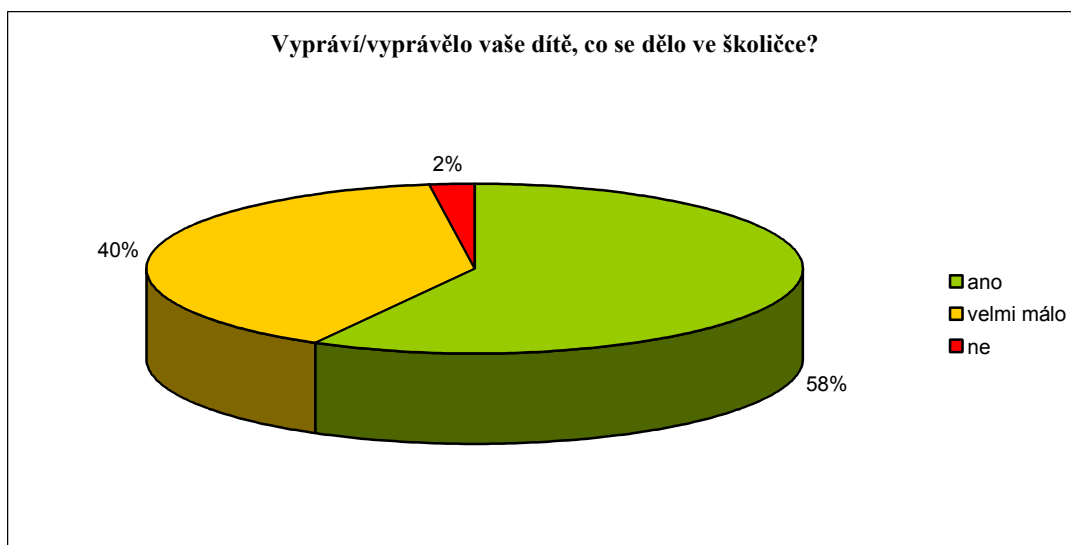
Téměř všechny děti doma o školičce mluví, pouze jeden respondent uvedl zápornou odpověď. Pro názornost jsou citovány některé odpovědi:

a) ano

- *Vandička zmiňuje zážitky s dětmi, tetami, zpívá písničky učené v Knoflíku.*
- *Ale asi trochu kecá.*
- *Učí se mluvit, snaží se podat, co zažil.*
- *Hra s dětmi, speciální program, práci, krmítka, návštěva zubaře.*
- *Stručně, nejzajímavější okamžiky*

b) velmi málo

- *Zpravidla odpovídá: „to ti neřeknu, protože tam už nejsem!“*
- *Musím se jí na to ptát, vypráví, že si hrála, byla venku Většinou je v přítomnosti, takže nepřemýšlí o tom, co bylo, spíše si o tom povídáme, doma pak předvádí, co dělala ve školce názorně.*
- *Zatím opakuje věty, vyjadřuje se samostatně málo*

Prosba o komentář k nástupu dítěte do Knoflíkové školičky, která byla součástí dotazníku. Rodiče dětí, které nastoupily do mateřské školy v září 2012, byli požádáni emailem o doplnění této části.

Z odpovědí vyplynulo, že všichni rodiče byli s nástupem svých dětí do mateřské školy spokojeni. Děti již měly zkušenost ze školičky, že se pro ně rodiče vrátí. Paní učitelky si často tyto děti chválily, jak jsou na svůj věk šikovné.

Do Knoflíkové školičky vstupovaly některé děti s pláčem, kdežto do mateřské školy velká většina nastoupila naprosto bez problémů. Vysvětlením pro bezproblémový nástup do mateřské školy může být skutečnost, že dítě již mělo dřívější zkušenost s podobným zařízením a vědělo, že se nemusí obávat. Podstatným faktorem je však také věk dítěte. Starší děti touží po společnosti dalších dětí, jak je již popsáno v teoretické části.

Pro názornost byl vybrán jeden komentář – odpověď na email, který se v různých obměnách nejčastěji opakoval. Psala jej maminka dvojčat. Oba kluci navštěvovali školičku dvakrát týdně.

„Dobrý večer Lucko,

zdravím vás a abych co nejpřesněji a nejzodpovědněji odpověděla na vaše dotazy, musím předeslat, že jednak budu popisovat pouze můj subjektivní názor a jednak také to, že nevím, jak by se vyvíjela situace, kdyby kluci neabsolvovali cvičný rok v Knoflíku.

Každopádně adaptace proběhla tak, že první 2 dny byli kluci ve školce na dopoledne, další týden do oběda, další týden do 3 hodin a teď je vyzvedáváme standardně v 16,30. Myslím, že z jejich strany proběhlo všechno hladce, k mému velkému překvapení (Vojtík úplně v pohodě, Ondřík plakal asi první týden až dva). Celkově jsou velmi spokojeni, pani učitelky je chválí, že jsou bezproblémoví a šikovní na svůj věk, že nemají žádný problém. Pani učitelky jsou hodné, režim je pravidelný, což si myslím, že je také pro ne velmi přínosné, protože vědí, co mají čekat..

Takže celkově u nás bez problému, zcela jistě také i s přispěním roku v Knoflíku, ale adaptace proběhla rychleji než v Knoflíku, možná také díky tomu, že se do školky chodí každý den, ne jen vybrané dny a také díky tomu, že už jsou přeci jenom starší.. Nemam samozřejmě nic proti tomu, že je půjdete navštívit, určitě vás rádi uvidí (je to MS U Vysočanského pivovaru, třída Motýlků).“ ...

Interpretace

Děti jsou v Knoflíkové školičce spokojené, nachází v ní nové kamarády a získávají první zkušenost s kolektivem – socializují se. Velký význam má především pro děti, které „mají na školku věk“, tedy děti, které po společnosti ostatních dětí vyloženě touží. To, že děti, dle svých schopností, o školičce doma vypráví a povídají si o ní s rodiči, je pro rodiče zpětnou vazbou na školičku a důvod, proč jsou přesvědčeni o spokojenosti svých dětí ve školičce.

Zkušenost dítěte s takovýmto zařízením může být přínosná i pro rodiče. Začne-li dítě chodit do školičky jen vybrané dny v době, kdy je rodič na rodičovské dovolené. Zvykání na tento typ zařízení je pro dítě velmi pozvolné. Ještě vhodnější je, navštěvuje-li rodič s dítětem cvičení rodičů s dětmi nebo Yamaha Class, což jsou aktivity určené rodičům s malými dětmi. Dítě tak v bezpečném dosahu svých rodičů pozná prostory a díky prosklené stěně mohou spolu nahlédnout i do školičky. Dítě s rodičem vidí, že se ve školičce zpívá, hraje, tvoří ... a mohou si o tom popovídat, ještě než do školičky nastoupí. Právě to velmi často naláká děti do školičky. Nastoupí-li rodiče do zaměstnání a dítě získá místo v mateřské škole, může si být rodič jistější, že „to dítě zvládne“. Z výzkumu vyplývá, že rodiče i děti jsou s Knoflíkovou školičkou spokojeni.

Hypotéza č. 2 se potvrdila.

Hypotéza č. 3

„Knoflíkovou školičku navštěvují přibližně ve stejném počtu jak děti, které mají mladšího sourozence, tak děti, které mají staršího sourozence.“

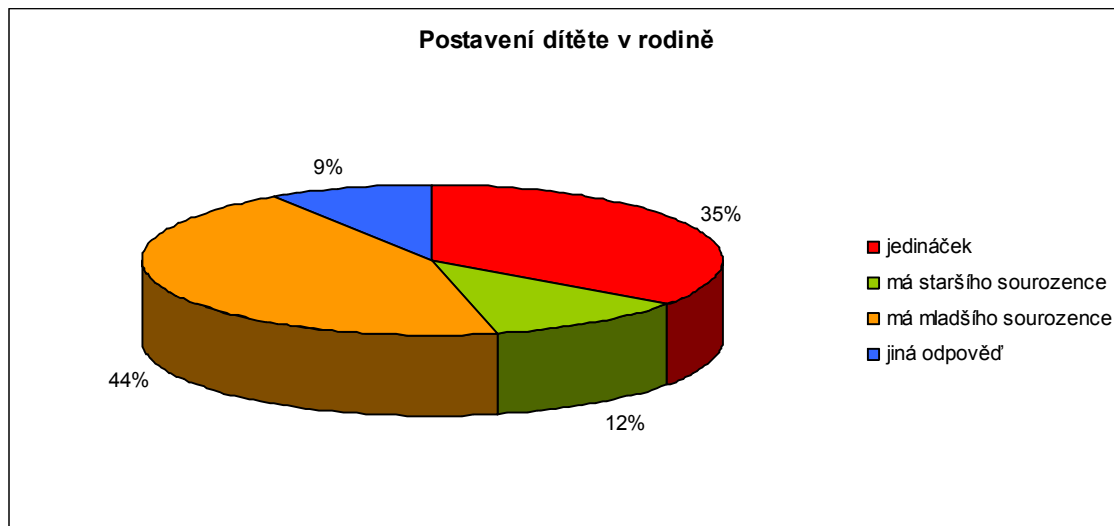
K získání dat potřebných k verifikaci či falzifikaci této domněnky sloužila otázka č. 9.

Otázka č. 9

Vaše dítě, které navštěvuje/navštěvovalo Knoflíkovou školičku, je:

- a) jedináček
- b) má jednoho staršího sourozence
- c) má jednoho mladšího sourozence
- d) jiná odpověď:

19 dětí z Knoflíkové školičky má mladšího sourozence, 15 dětí jsou jedináčci, 5 dětí má staršího sourozence a 4 respondenti zvolili jinou odpověď. V této jiné odpovědi je jedna sourozenecká dvojice dvojčat, výrazně starší sourozenci a nevlastí sourozenci.

Interpretace

Z dětí, které navštěvují knoflíkovou školičku má 30 dětí nějakého sourozence, z toho 19 má sourozence mladšího. Školičku navštěvují především děti, které mají mladšího sourozence. Tento fakt si vysvětluji tak, že se nedostaly do mateřské školy právě proto, že je jejich matka na rodičovské dovolené. Není-li dítě předškolákem a má mladšího sourozence, je pro rodiče velmi obtížné jej dostat do mateřské školy, byť je mu 4 nebo 5 let. K tomuto problému se vyjádřila i kancelář ombudsmana. V mateřských školách jsou přednostně přijímáni předškoláci a děti, které již ve školce mají sourozence.

Hypotéza č. 3 se nepotvrdila.

Hypotéza č. 4.

„Děti navštěvující Knoflíkovou školičku i jejich sourozenci se účastní i jiných aktivit, které KMC Knoflík pořádá nebo i sourozenec má zkušenost se školičkou.“

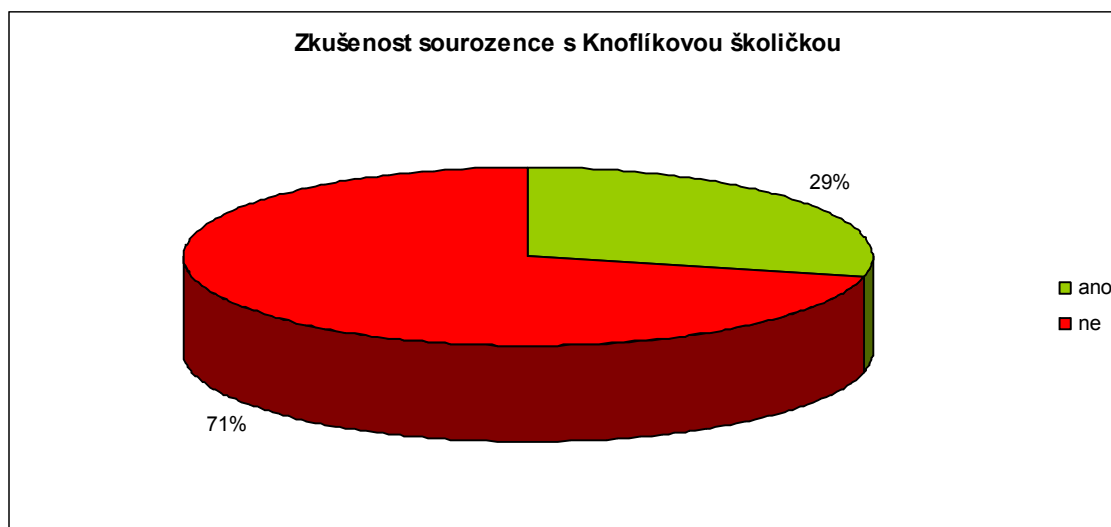
K ověření 4. hypotézy byla použita otázka č. 10 a 12.

Otázka č. 10

Pokud má sourozence – navštěvuje/navštěvoval i tento sourozenec Knoflíkovou školičku?

- a) ano
- b) ne

Knoflíkovou školičku navštěvovala pouhá ¼ sourozenců dětí, které s ní zkušenost měli.

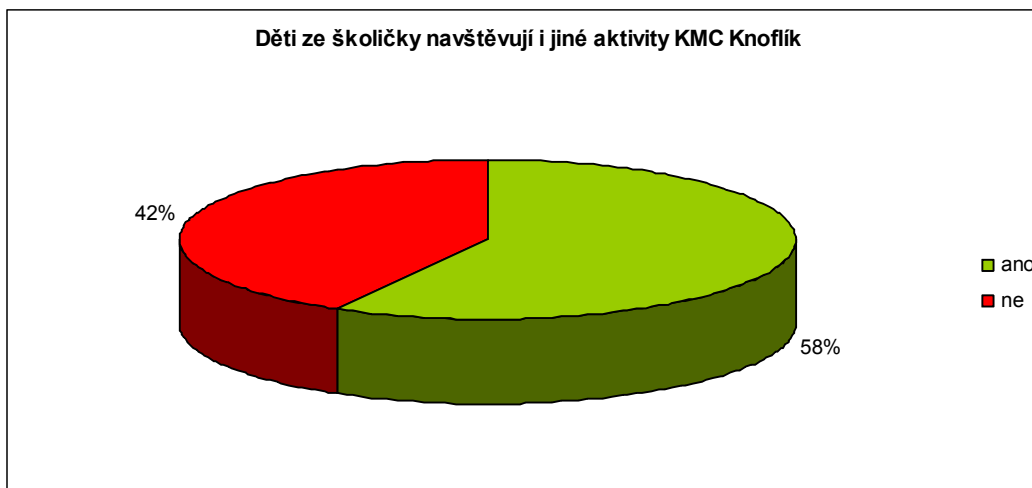

Otázka č. 12

Navštěvuje dítě nebo jeho sourozenec i jiné aktivity KMC Knoflík?

- a) ano – jaké? (kroužky, zpívání, cvičení, jednotlivé akce)
.....
- b) Ne
- c)

Nadpoloviční většina dětí a jejich sourozenců navštěvuje i jiné aktivity, které pořádá KMC Knoflík.

Interpretace

Zkušenost sourozenců s Koflíkovou školičkou se nepotvrdila. Vysvětlení je možné najít ve výsledku otázky č. 9, který říká, že 44 % dětí má mladšího sourozence.

Nadpoloviční většina dětí či jejich sourozenců se účastní i těchto jiných akcí.

KMC Knoflík je chápán většinou respondentů jako organizace nabízející četné kroužky pro děti, místo k setkávání. Některé aktivity jsou pro rodiče s dětmi a jiné jen pro samotné děti, záleží pro jakou věkovou skupinu je aktivita určena. Rodiče však mají možnost počkat na své dítě v kuchyňce, kde si mohou uvařit čaj/kávu, přečíst knihu, hrát společenské hry nebo si povídat s dalšími rodiči.

Dítě díky četným dalším aktivitám KMC získá sociální zkušenost v poněkud jiné roli než ve školičce. Rodiče při čekání mohou navázat nové sociální kontakty. To, zda rodiče chápou KMC Knoflík také jako komunitní místo pro sebe, tedy rodiče malých dětí z Prahy 9, by bylo dobré ověřit následující uzavřenou otázkou:

Je pro Vás KMC Knoflík komunitním místem, tedy místem pro setkávání s jinými rodiči?

- a) ano
- b) ne

Hypotéza č. 4 se potvrdila.

8 Shrnutí

Cíl výzkumu – získat zpětnou vazbu na Knoflíkovou školičku, se podařilo splnit.

Důvodem, proč rodiče volí školičku jako jednu z variant péče o předškolní dítě, je snaha seznámit dítě s kolektivem dalších dětí. Rodiče i děti jsou se školičkou spokojeni. Ze sourozenecké dvojice nejčastěji školičku navštěvují děti starší. Respondenti potvrdili, že jejich děti navštěvují kromě školičky i jiné aktivity pořádané KMC Knoflík.

Hypotéza č. 1 „Děti navštěvující školičku se nedostaly do státní mateřské školy a proto rodiče zvolili tuto formu péče o předškolní děti“ se na základě vyrovnanosti výsledků potvrdila jen částečně.

Hypotéza č. 2 „Rodiče jsou s Knoflíkovou školičkou spokojeni, protože jsou spokojené děti. Rodiče oslovuje také koncepce, režim i cena školičky“ se potvrdila.

Hypotéza č. 3 „Knoflíkovou školičku navštěvují přibližně ve stejném počtu jak děti, které mají mladšího sourozence, tak děti, které mají staršího sourozence“ se nepotvrdila.

Hypotéza č. 4 „Děti navštěvující Knoflíkovou školičku se účastní i jiných aktivit, které KMC Knoflík pořádá“ se potvrdila.

9 Závěr

Kulturní a mateřská centra poskytují dětem i rodičům místo k setkávání. Pro některé matky jsou jistě nástrojem jejich duševní hygieny, místem, kde si mohou popovídat s dalšími rodiči. Děti pak v centru nacházejí nové kamarády, přicházejí poprvé do společnosti a získávají zkušenost s cizí autoritou. V této bakalářské práci je popsána jen jedna z mnoha služeb, které mateřská centra poskytují. Školička je pro některé děti postupným oťukáváním společnosti dalších dětí, pro jiné jde o denní rutinu.

K ucelenému pohledu na školičku pomohl výzkum z řad rodičů, jejichž děti školičku navštěvují a těší se na ni. Na základě dotazníkového šetření došlo k úpravě provozní doby školičky. Z výzkumu vyplynulo, že do školičky přivádějí rodiče především ze sourozenecké dvojice děti starší a děti, které zatím žádného sourozence nemají. Mnohým dětem i rodičům pomohla zkušenost dětí se školičkou plynule přejít z rodiny do instituce - mateřské školy. Kulturní a mateřské centrum Knoflík využívají rodiče, protože jejich dětem umožňuje kontakt s dalšími dětmi a nabízí pestrou škálu činností pro menší i větší děti. Jde tedy o místo setkávání dětí i rodičů.

Tato práce může sloužit zřizovatelům podobných zařízení, diskusím o možnostech předškolní péče, ale i samotným lektorkám a rodičům. Novým lektorkám Knoflíkové školičky poskytne hlubší a přehledný pohled na celou Knoflíkovou školičku. Věřím, že ji se zaujetím, při dlouhé chvíli a čekání na své děti, prolustují i noví klienti/návštěvníci KMC Knoflík.

Hlavní cíl práce se podařilo splnit.

10 Seznam literatury a pramenů

Seznam tištěných zdrojů

1. MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha : Portál, 1996. – 144 s. ISBN 80-7178-085-5
2. MERTIN, Václav, GILLERNOVA Ilona. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha : Portál, 2010. – 248 s. ISBN 978-80-7367-627-8
3. ROGGE, Jan-Uwe. *Výchova dětí krok za krokem*. Praha : Portál, 2007 – 336 s. ISBN 80-7367-249-9
4. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie – dětství, dospělost, stáří*. Praha : Portál, 2000 – 528 s. ISBN 80-7178-308-0

Seznam elektronických zdrojů

- MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 9 : *Zákony, vyhlášky odkazy. Školství, kultura, sport, volný čas* [online]. Praha, 17.srpna [cit. 7.února 2012 16:50], Dostupné na internetu: <http://www.praha9.cz/z%C3%A1kony-vyhl%C3%A1%C5%A1ky-odkazy.html>
- MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ: *Národní koncepce rodinné politiky*. [online]. Praha. mpsv.cz 8. listopadu 2005, [cit.26. února 2012 18:30] Dostupné na internetu: http://www.mpsv.cz/files/clanky/2125/koncepce_rodina.pdf
- MATERSKA-CENTRA.CZ: *Hygienické podmínky v MC*. [online] Praha 2011 [cit. 2. února 2012 16:46.]Dostupné na internetu: <http://www.materska-centra.cz/poradenstvi/hygiena/>

PŘÍLOHOVÁ ČÁST

11 Seznam příloh

Příloha I	Dotazník
Příloha II	Email rodičům
Příloha III	Historie KMC Knoflík
Příloha IV	Časový rozvrh školičky
Příloha IV	Informace o školičce – pro rodiče
Příloha VI	Evidenční list dítěte
Příloha VII	Fotografie ze školičky
Příloha VIII	Zamyšlení na konec: Eliška Kasinová, vedoucí práce

Příloha I - Dotazník

Vážení rodiče,

v Kulturním a mateřském centru Knoflík pracuji jako lektorka Knoflíkové školičky. Zároveň si dálkovým studiem na Jihočeské univerzitě rozšiřuji obor vzdělání o Sociální pedagogiku. Prosím Vás o vyplnění dotazníku, který se vztahuje jak k mé bakalářské práci, tak i k pracovišti, ale i k místu, kde vaše dítě tráví určitý čas.

Moje bakalářská práce se zaměří na výchovu a vzdělávání ovlivňující vývoj dítěte v období před nástupem do mateřské školy, v období předškolním.

Děkuji Vám za čas strávený nad dotazníkem.

Věřte, že vyplněný dotazník bude pomoci i pro další fungování Knoflíkové školičky resp. Knoflíku.

(jelikož žádám o vyplnění dotazníku i rodiče dětí chodících do Knoflíkové školičky v letech minulých, jsou některé otázky ve dvojí verzi, díky za pochopení)

Vaše Lucka, Lucie Loukotová, DiS.

VOLBA

1. Jak jste se dozvěděli o Knoflíkové školičce? *Můžete vyznačit až dvě odpovědi.*

- a) od známých, na pískovišti
 - b) z webových stránek KMC Knoflík
 - c) přímo v mateřském centru
 - d) na městském úřadě, v jeslích
 - e) jinak – uveďte, prosím jak
-

2. Co pro Vás bylo podstatné při výběru Knoflíkové školičky? *Můžete vyznačit až dvě odpovědi.*

- a) cena – oproti jiným nestátním subjektům je výrazně nižší
- b) možnost volby dní docházky
- c) koncepce vedení dětí v školičce
- d) dostupnost – školička je blízko našeho domova
- e) jiný důvod – uveďte prosím jaký.....

3. Proč jste volili právě Knoflíkovou školičku pro Vaše dítě? *Můžete vyznačit až dvě odpovědi.*

- a) do státní MŠ jsme se/bychom se nedostali a chtěli jsme, aby dítě bylo v kolektivu
- b) do státní MŠ jsme se/bychom se nedostali a museli jsme hledat jiný, způsob jak zabezpečit naše dítě, když jsme v zaměstnání
- c) líbí se nám prostředí a způsob práce s dětmi v KMC Knoflík a chtěli jsme, aby dítě bylo v kolektivu
- d) ve školičce je postaráno o naše dítě v době, kdy máme jiné aktivity s jeho sourozencem (cvičení, zpívání,...)
- e) myslíme si, že je to vhodný přechod mezi rodinou a mateřskou školou
- d) jiný důvod – uveďte prosím jaký.....

POBYT V KNOFLÍKOVÉ ŠKOLIČCE

4. Jak jste vy jako rodič spokojen/a s Knoflíkovou školičkou? *Vyberte jednu odpověď a doplňte ji, prosím, svým komentářem (Co se Vám líbí, co byste změnili?)*

- a) jsem spokojen
.....
- b) zatím nevím
.....
- c) nejsem spokojen
.....

5. Domníváte se, že je/bylo Vaše dítě v Knoflíkové školičce spokojené? *Vyberte jednu odpověď a doplňte ji, prosím, svým komentářem.*

- a) ano
- b) nevím
- c) ne

6. Co si myslíte, že Vašemu dítěti školička dává/dala? *Prosím zakroužkujte vybrané odpovědi – může jich být i více.*

a) písničky a hry	f) nové kamarády
b) rozvoj řeči	g) hygienické návyky (odložení pleny, mytí rukou, stolování)
c) sociální samostatnost, dovednosti	h) jiné
d) první setkání s autoritou	
e) pobyt v integrované skupině dětí	

7. Vypráví/vyprávělo Vaše dítě doma, co se dělo ve školičce? *Vyberte jednu odpověď a doplňte ji, prosím, svým komentářem o čem nejčastěji mluví.*

- a) ano
- b) velmi málo
- c) ne

8. Vyhovuje/vyhovovala Vám provozní doba školičky (příchod 8-9h, odchod 13/15h) ? *Vyberte jednu odpověď.*

- c) takto nám vyhovuje
- d) přivítali bychom prodloužení *potrhňte časy příchodu a odchodu, který by Vám více vyhovoval, případně uveďte důvod*
příchod od 7:00 – 8:00	odchod do 12:30 - 13:00 po obědě	od 14:30 - 15:00 s odpočíváním
příchod od 7:30 – 8:30	odchod do 13:00 - 13:30 po obědě	od 15:00 - 15:30 s odpočíváním
příchod od 8:00 – 9:00	odchod do 13:30 - 14:00 po obědě	od 15:30 - 16:00 s odpočíváním

OSTATNÍ

9. Vaše dítě, které navštěvuje/navštěvovalo Knoflíkovou školičku, je:

- a) jedináček
- b) má jednoho staršího sourozence
- c) má jednoho mladšího sourozence
- d) jiná odpověď:

10. Pokud má sourozence – navštěvuje/navštěvoval i tento sourozenec Knoflíkovou školičku?

- c) ano
- d) ne

11. Uveďte prosím v měsících věk dítěte

do školičky dochází/docházelo od.....měsíců, školičku opouští/opouštělo vměsících

12. Navštěvuje dítě nebo jeho sourozenec i jiné aktivity KMC Knoflík

- d) ano – jaké? (kroužky, zpívání, cvičení, jednotlivé akce)
.....
- e) ne

13. Cena školičky je/byla z hlediska našeho rodinného rozpočtu:

- f) odpovídající
- g) nepřiměřeně nízká
- h) nepřiměřeně vysoká
- i) nemohu posoudit
- j) jiný komentář

14. Doplňte, prosím chybějící údaje ve větě.

Do školičky dojíždíme z městské části a části obce

PROSÍM rodiče dětí, které z Knoflíkové školičky nastoupili již do jiné školky o komentář k tomu, jak dítě do školky nastoupilo, jestli si myslí, že pobyt dítěte v Knoflíkové školičce nějak nástup do mateřské školy ovlivnil. Děkuji!

Budu ráda za jakákoliv Vaše sdělení či vyjádření k provozu a fungování KMC Knoflík a Knoflíkové školičky, díky moc! (potřebujete-li více místa, připojte prosím další papír, děkuji)

Příloha II – Email rodičům

6. října 2011

Krásný den, moc Vás a vaše děti zdravím po určitém čase a prosím Vás podruhé o pomoc, v návaznosti na můj dotazník k bakalářské práci, jako bývalá slečna učitelka vašich dětí.

Abych získala úplné informace, které potřebuji do své bakalářské práce s názvem „Školička v mateřském centru jako jedna z variant předškolní péče“, oslovuji Vás jako rodiče dětí, které přestoupily z instituce typu Knoflík do instituce jiné, nejčastěji klasické státní školky mateřské. Pro děti to jistě byla změna, nový krok ve vývoji, zkušenostech, adaptaci na nové prostředí i společenství.

Žádám Vás proto o sdělení, zamyšlení, popis toho, jak Vaše dítě tuto změnu zvládlo, vnímalo, vyrovnalo se s ní. Jaké byly první dny ve školce, doba a průběh adaptace (jak s dětmi, tak s učitelkami, prostředím, režimem). Jak adaptace pokračuje, zda myslíte, že pobyt v zařízení typu Knoflík byl pro přechod do jiného, pravidelného školkového, celotýdenního rytmu přínosný, podstatný? Co myslíte, že pobyt v Knoflíkové školičce dal pro nynější pobyt ve školce (návyky, režim, pravidla, soužití s dalšími dětmi, autoritami...)?

Sdělují Vám současně, že bych ráda navštívila vybrané děti v jejich současném prostředí a promluvila o jejich nástupu a pobytu ve školce s učitelkami. Ráda bych věděla a zjistila, zda pozorovaly, že Vašemu dítěti nějakým způsobem pobyt v Knoflíkové školičce pomohl při nástupu do školky současné. Zda pozorovaly zralost v návycích, komunikaci na rozdíl od dětí, které přicházejí přímo z rodiny. Moc prosím o sdělení, kdyby kdokoliv z Vás měl sebemenší problém s tímto, nepřál by si, abych o vašich dětech s učitelkami mluvila. Samozřejmě bych to respektovala, moc děkuji.

Velice si vážím času, který nad odpovědí strávíte. Stejně tak děkuji ještě jednou za vyplnění dotazníků.

Děkuji.

Doufám, že se s Vámi a s vašimi dětmi uvidíme na některé Knoflíkové akci.

Lucie Loukotová

Příloha III – Historie Kulturního a mateřského centra Knoflík

Zřizovatelem Kulturního a mateřského centra Knoflík je občanské sdružení registrované u MV ČR. Bylo založeno v roce 2000 rodiči z Vysočan a okolí. Od roku 2005 má své prostory v Čihákově ulici 18 v Praze 9 – Vysočanech. V roce 2006 se podařilo otevřít malou keramickou dílnu a tvořírnu pro děti i dospělé. Od roku 2006 je Knoflík smluvním partnerem Yamaha hudební školy v České republice.

V roce 2007 byla vznikla knoflíková školička v Čihákově ulici jako pomoc rodičům, kteří hledali hlídání. Bylo otevřeno jen jeden den v týdnu od 9:00 do – 12:00 hodin, Ve školičce se sešlo asi 12 dětí a pobyt byl bez oběda. V průběhu roku 2008 a 2009 se dle zájmu rozšířila školička až na 4 dny v týdnu včetně druhé školičky na Proseku. V září 2010, ve spolupráci s Městkou částí Praha 9, která nechala rekonstruovat prostory v areálu Základní školy Na Balabence, školička nabídla rodičům i dětem možnost odpoledního odpočívání a nově byly zajištěny i obědy. Rozšířila se provozní doba na pondělí – pátek, 8:00 – 15:00 hodin. Nové prostory umožnily souběžný provoz školičky a mateřského centra (cvičení pro děti, Yamaha hudební školy, angličtině a dalším kroužkům), což v dřívějších prostorech nebylo možné. V lednu 2011 se přestěhovala pobočka Knoflíkové školičky na Proseku do areálu dětských jeslí. Tento přesun se uskutečnil ve spolupráci se střediskem sociálních služeb Praha 9.

Činnost KMC Knoflík je závislá na profesionální i dobrovolné práci zaměstnanců a členů občanského sdružení i dalších milých lidí a na vzájemné toleranci a spolupráci dospělých, kteří se chtějí na chodu centra podílet. Provoz a činnost centra jsou financovány z vlastní činnosti centra, grantů, členských příspěvků členů, sponzorů a darů příznivců Knoflíku.

KMC Knoflík v současnosti pořádá následující kroužky a aktivity pro děti i pro rodiče s dětmi:

- Knoflíková školička
- Cvičení rodičů s dětmi
- Cvičení předškoláků
- Atletika hrou – atletická minipřípravka
- Yamaha Class – hudební lekce
- Výtvarka
- Světýlka
- Angličtina
- Keramika
- Jednotlivé akce – zvyky, které se vážou k určitému období v roce (Masopust, závody na kolech,...)

Příloha IV – Časový rozvrh školičky

Režim dne v Knoflíkové školičce – během dne se jednotlivé aktivity prolínají.

Uvedené časy jsou orientační.

7:30 – 9:00 příchod dětí, volná hra, tvoření,...

9:00 – 9:30 úklid hraček, hygiena před svačinou, svačina

9:30 – 10:00 kroužek – školičkový rituál

Společné setkávání dětí a lektorek v kruhu na koberci v herně, pozdravení, zklidnění, setkání (posíláme si pohlazení :-)).

Důležitá chvílka pro sdílení – kdo dnes přišel, kdo v kroužku chybí (společné počítání), každé dítě má možnost v kroužku sedět, má v něm místo, může mluvit k ostatním, říci, co považuje za důležité a ostatní mu naslouchají.

Je to prostor pro otázky, odpovědi a naslouchání – tématické i díky dětem vplynulé... (S kým si dnes přišel/a do školky?, Co jste dělaly o víkendu?, S jakou hračkou si rád/a hraješ?, Co myslíte, že máme v bříše?...).

Často součástí setkání v kroužku i logopedická chvílka (rozcvičujeme pusinky), rytmizace (vytleskáváme jména, rozpočítadla)

Zpívání (často s klávesami) a pohybové činnosti (cvičící říkadla, básničky s pohybem...), navazuje na kroužek a časově se přizpůsobuje délce setkání v kroužku a únavě a pozornosti dětí.

10:00 – 10:30 oblékání na procházku

10:30 – 11:30 procházka, pobyt venku

11:30 – 12:00 svlékání, hygiena před obědem

12:00 – 12:30 oběd

12:30 – 13:00 volná hra, odchod dětí po obědě, úklid hraček, příprava na odpočívání

13:00 – 14:30 odpočívání

14:30 – 15:00 svačina, volná hra

15:00 – 15:30 úklid hraček, odchod dětí

Příloha V – Informace o Knoflíkové školičce – pro rodiče

Knoflíková školička /Vysočany, Prosek/ rok 2011/2012

- Kde :** VYSOČANY – KNOFLÍK v areálu ZŠ Balabence,
náměstí Na Balabence 800, Praha 9 - Vysočany (vchod ze hřiště)
PROSEK – KNOFLÍČEK v areálu Stacionáře pro děti, Českolipská 621,
Praha 9 – Prosek (na horním ochozu)
- Kdy :** 7:30 – 15:30 hodin
- Pro koho :** Pro děti od dvou let, u šikovných/zralejších dětí je možné udělat výjimku
a vzít i mladší, horní věková hranice se pohybuje kolem 5 let
- Ceník :** 10 vstupů do 13:00 3550 Kč
10 vstupů do 15:30 4550 Kč
výjimečně je možné zaplatit i jednorázový vstup (450Kč/550Kč za den)
- Kontakt :** Lucie Loukotová, DiS. lektorka Knoflíkové školičky Vysočany,
604869678 - tel. do kanceláře skolickaknoflik@seznam.cz
Jana Bulínová, lektorka Knoflíkové školičky Knoflíček Prosek,
tel. 602549309, skolickaknoflicek@seznam.cz
Mgr. Eliška Kasinová, KMC Knoflík - kmc.knoflik@seznam.cz, 605 806 230
- Číslo účtu:** 169560046 /0300 - ve zprávě pro příjemce vždy uveďte školička
Knoflík/Knoflíček- jméno dítěte
Po zaplacení **přineste či pošlete mailem prosím avízo** do školičky, abychom my i vy
měli v platbách přehled. Děkujeme!

Další informace:

Pokud dítě v domluvený den nepřivedete, napište nám **VÝHRADNĚ FORMOU SMS
OMLUVY DO ŠKOLIČEK NEJPOZDĚJI DO 7. 50 HODIN
TOHO KTERÉHO DNE NA TELEFONY:
VYSOČANY – 604869678, PROSEK- 602549309.**

Je to důležité kvůli objednaní obědů, ale i pro ostatní, když budou potřebovat výjimečně využít školku v jiný den,
než který mají domluvený. Neomluvíte-li své dítě, denní vstupné Vám propadá.

Na začátku docházky si děti s tetou za přítomnosti rodičů domluví **značku - obrázek**, která bude
po celý rok (po dobu kdy k nám bude docházet) jen jeho. Protože se za týden u nás vystřídá hodně dětí, jsou
značky nalepeny v šatně na dveřích. Dítě si s Vaší pomocí ráno značku sundá a vybere si skříňku/věšáček, kde si
nalepí značku a do ní dáte společně věci na převlečení. Po zkušenostech se přimlouváme za to, abyste do skříňky
dávali i bundy čepice a rukavice, zvláště pokud vaše dítě není samostatné v oblékání. A pod skříňku s obrázkem
dejte boty.

Podepište pokud možno vše. Myslete na to, že ve školičce jsou všechny děti ve věku toho vašeho
a rodiče nakupují ve stejných obchodech. Především bundy a boty.

Dejte svému dítěti **věci na převlečení**, kdyby se počúralo nebo polilo, včetně ponožek, nejen čůrání
dokáže dotéci až do bačkorek....

Dopolední svačinku si děti nosí z domova. Pokud si děti vyzvednete až po odpočívání, přibalte jim
ještě jednu – alespoň něco malého. Svačinu dejte do (dárkové) papírové tašky. Po příchodu do třídy si děti uklidí
svačinu do regálku a pití si dají na spodní policičku/či na společně určené místo, aby bylo pro ně snadno přístupné.

Obědy jsou zajištěné, zajišťuje je firma Aramark/kuchyně přímo ve Stacionáři Českolipská

Odchod rodičů. Ráno se se svými dětmi rozlučte. Řekněte jim kam jdete (do práce, na úřad, něco
zařizovat,...), kdo a kdy pro ně přijde. Dle potřeby dítěte se pomazlete, dejte si pusku na rozloučenou a jděte.
Někteří rodiče se nedokáží s dětmi rozloučit a jít, tím to dělají dětem horší a těžší. Důležité je rozloučit se
a „nevypařovat se“, aby děti měly jasno, že rodiče odešli, ale že se také vrátí...Budete-li mít potřebu a špatný
pocit z ranního rozloučení můžete zavolat a my vám řekneme (pokud se zrovna nebudeme intenzivně věnovat
dětem) co Vaše dítě dělá a zda už nepláče.

Pokud bude Vaše dítě ve školičce odpočívat dejte mu s sebou **povlak na polštář**
(20 x20 – Ikea formát) a pyžamko. Děti spí na matracích, které se vyndají do třídy, deky na přikrytí jim také
dáme, snažíme se o polední klid, aby se děti naučily cítit potřebu svou i druhého odpočívat, určitě je nenutíme
spát.

Prosíme rodiče, aby na začátku docházky přinesli **balík toaletních papírů, vlhčené ubrousky-**
„plenkových dětí“ a **papírové kapesníčky**. Případně náplň tekutého mýdla.

ABY BYLO JASNO :O)...aneb časté dotazy

Můžeme dát dítě do školičky i v jiné dny, než které jsme uvedli v přihlášce?

Ano, obvykle nebývá problém s počtem dětí. Někdo se obvykle omluví. Může se však stát, že skutečně přijdou všechny děti přihlášené na daný den. Proto jsou nutné omluvenky, domluva na docházce. Pokud potřebujete využít Knoflíkovou školičku i v jiné dny, domluvte se s lektorkami na místě či volejte na daná telefonní čísla kolem 13 hodiny nebo ráno od 7,30 do 7, 50 h., kdy jsme u docházky a můžeme povědět aktuální stav. Na sms zprávy neodpovídáme, díky za pochopení.

Co máme dát dítěti do školičky ke svačině?

Dejte mu to, co jí doma. Jogurt, ovoce, zeleninu, müsli tyčinku, namazaný rohlík, Brumík.... Jen prosíme nedávejte do školičky dětem k svačině bonbóny a čokoládu. (Výjimkou jsou narozeniny či případ, kdy se děti chtějí rozdělit, podělit :o) A hlavně podepsané pití! J . Pokud dětem dojde pití, doléváme lahvičky vodou.

Slavíte ve školičce narozeniny a svátky dětí?

Ano. Pokud má dítě v ten den narozeniny, společně mu popřejeme a zazpíváme. Je jen na Vás zda dítěti ráno přidáte i balíček bonbónů nebo nějaké jiné dobroty, aby se s dětmi podělilo J.

Co když naše dítě přijde ze školičky např. s kousancem, škrábancem?

Někdy se to stane. Naši snahou je řešit tyto konflikty v daný okamžik na místě. Pokud k tomu dojde, při předání dítěte vás na tento incident lektorka upozorní. Ať bude vaše dítě kousnuté nebo kousající... Může se stát, že si děti vymění „pár kousanců v tichu mezi sebou“, a na kousnutí přijdete až doma. Neváhejte a sdělte to lektorce buď při příští návštěvě nebo na jeden z uvedených emailů.

Co když naše dítě nosí pleny a je třeba ho dokrmovat?

Nevadí. Možná se právě v Knoflíkové školičce naučí chodit na záchod. Do té doby, než to bude umět ho přebalíme a ty pokročilejší, kteří to už zkusí bez pleny a nestihnou to, převlečeme. Nikdo se na děti za to nezlobí. Je jejich přirozený vývoj a někdy to bez pleny zkusit musí ☺.

Dokrmování taky není potíž, ale dítě povedeme k tomu, aby se dítě osamostatnilo. Necháme dítě, aby jogurt nebo druhé jídlo u oběda zkusilo nejprve samo, pak pomůžeme.

Co když naše dítě ještě moc nechodí?

S dětmi chodíme na procházky, snažíme se pobyt venku využít maximálně. Někdy jsou procházky kratší a někdy delší, ale nebereme s sebou kočárky. Dítě by mělo ujít alespoň 500 metrů na nejbližší hřiště. Snažíme se také (s pomocí rodičů, díky za to) jezdit na malé výlety, do divadla, zvažte tedy prosím i tyto možnosti.

Co když ve školičce něco zapomeneme?

Všechny nalezené věci dáváme v šatně do plastové krabice. Nejčastěji zapomenuté věci jsou mikiny, krabičky od svačiny a hračky, které si děti přinesly z domova. Nedávejte prosím dětem do školičky drobné hračky (malá autíčka, postavičky...), lehc se ztratí....

Jak vás máme oslovovat?

Oslovujte nás jménem. Děti nám říkají „teto“ nebo „paní učitelko“. My upřednostňujeme „Teto Lucko, Eliško, Jano, Lenko....“

Máte nějaké fotky ze školičky?

Fotky ze života Knoflíku najdete na kmcknoflik.rajce.idnes.cz/ . Budu se snažit dávat na rajče fotky pravidelně každý měsíc J, prosím pokud nechcete, aby se fotky s Vaším dítětem na webu objevily, okamžitě nám povězte, stáhneme je.

Další info nejen ke školičkám (režim dne a filozofii naší práce, ale i další aktivity, které Knoflík nabízí) se dozvíte na www.kmcknoflik.cz

**Těšíme se na setkávání s dětmi i s Vámi
lektorky školiček Knoflík i Knoflíček J**

Příloha VI – Evidenční list dítěte

Evidenční list dítěte – KNOFLÍKOVÁ ŠKOLIČKA	
Jméno:	FOTO nepovinné
Příjmení:	
nejmilejší oslovení:	
Datum narození:	
Státní příslušnost: Národnost:	Zdravotní pojišťovna:
Adresa bydliště:	
Kontaktní osoba:	
Telefonní spojení:	E-mail:
Jméno a příjmení matky:	Jméno a příjmení otce:
Adresa matky:	Adresa otce:
Kontaktní spojení matky:	Kontaktní spojení otce:
Stav rodičů:	Sourozenci:
ZDRAVOTNÍ STAV DÍTĚTE - prohlášení rodičů, potvrzené lékařem	
Informace o zdravotním stavu (omezení, zvláštnosti, požadavky...) a řádném očkování (potvrzené lékařem):	
Alergie a postup při reakci, případná dietní omezení:	
Ošetřující lékař: Telefonní spojení:	Indikace léků:
Oblíbená hračka:	Oblíbené jídlo:
Zvláštnosti či poznámky, které si myslíte, že by člověk, pečující o Vaše dítě, měl vědět:	

V Praze dne:
Podpis rodičů:

Důležité: Z druhé strany evidenčního listu prosím nalepte kopii kartičky zdravotní pojišťovny dítěte.

Příloha VII – Fotografie ze školičky

Příloha VIII – Zamyšlení na konec: Eliška Kasinová, vedoucí práce

Ráda bych přidala svou doušku, tečku, zamyšlení, přílohu k bakalářské práci, kterou držíte v rukou.

Stejně jako autorka a kolegyně Lucie při svém vstupu do Knoflíkové školičky a psaní prvních řádků a myšlenek své práce, jsem se i já ocitla v nové roli. Roli vedoucí bakalářské práce.

Tuto roli jsem přijala především jako výzvu k možnosti popsání „záležitosti“, která mě provází už nějakou dobu. Jako mamka tří dětí, matka zakladatelka mateřského centra, pedagog a svého času vedoucí komise prorodinné koncepce v hlavním městě, ale hlavně jako člověk, který chce udělat v toku času vždy alespoň malý krok ke skloubení rodinných a pracovních rolí rodičů, nejlépe s komunitním kontextem, hledající alternativy zaběhlých věcí, jsem možnost popsání jedné z variant předškolní péče brala jako šanci k diskusi o předškolní péči, o možnostech, variantách. Ať už v „knoflíkové“ rovině či v rovině center pro rodinu, v debatách se zřizovateli a podobně.

Velmi si uvědomuji, a v průběhu práce o to víc, jak nepopsané, nedefinované jsou možnosti, jak je třeba ukotvit např. i právním řádu mnoho věcí, pojmů, pravidel pro předškolní péči. Samozřejmě v době nedostatku míst v mateřských školách o to víc. Myslím, že je třeba diskutovat o sdílených úvazcích v mateřských školkách, podpoře nejen mateřských a rodinných center v tomto počinání, v diskusích nezapomínat, že jsou a mohou být i jiné varianty než mateřská škola.

Velmi si uvědomuji, že tato bakalářská práce je základním kamínkem, že z ní vyplývá mnoho otázek, podnětů, témat dalších prací. Že mnohé otázky i odpovědi lze dále formulovat, doplňovat, rozvíjet.

Lucie vstoupila do Knoflíkové školičky v době jejího „vývinu“, v době neustálené, kdy se každý z nás, po deseti letech fungování mateřského centra a třech letech jen několikadenní školičky v jiných prostorách, vrhal do „procesu“ budování školičky s radostí, starostí, ale hlavně přesvědčením, že jsme na dobré cestě. Že přátelské, podnětné, komunitní, rozvíjející a tvořivé prostředí pro předškolní děti lze vytvořit i v podmínkách soužití s mateřským centrem, že dětem svědčí i jen několik dní v týdnu odloučení od rodičů. Že nechceme, v tom dobrém slova smyslu, být „jen další mateřskou školkou“ (..i proto např. je naše otevírací doba jaká je, vyhovující jiné skupině než rodičům „běžně školkovým..).

Práce se snaží odpíchnout od základních témat (např. vývojové psychologie), přes právní stav předškolní péče obecně a snaží se se vší poctivostí nahlédnout do tématu jedné z alternativ mateřské školy.

Díky, milá Lucko, za odvalu, pokoru i dumání o vlastně v současné době neukotveném tématu. Díky za usmívání i radost, které přinášíš dětem, Knoflíku. Díky za to, že si velmi uvědomuješ, že je to téma, které touto prací nekončí. Že je dobré stále přemýšlet o dalších zlepšeních, srovnáních, možnostech.

Díky za poctivou práci milá Lucie.

březen 2012

Eliška Kasinová